

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických studií

Bakalářská práce

**Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie –
Česká republika a Polská republika**

Dominika Rezková

© 2023 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Dominika Rezková

Podnikání a administrativa

Název práce

Nezaměstnanost ve vybraných zemích Evropské unie – Česká republika a Polská republika

Název anglicky

Unemployment in selected countries of the European Union – the Czech Republic and the Republic of Poland

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie: Česká republika a Polská republika. Dílčím cílem je identifikovat hlavní problémy na trhu práce a faktory ovlivňující nezaměstnanost ve vybraných zemích.

Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce bude zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů; čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. V praktické části práce bude provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností ve vybraných ekonomikách. Pro analýzu shromážděných údajů bude využita statistická analýza dat. Aktuální data budou čerpána ze statistických úřadů vybraných zemí a Eurostatu. V práci bude použita zejména metoda deskripce a komparativní analýzy.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Česká republika, Polská republika, trh práce, nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, druhy nezaměstnanosti, hrubý domácí produkt, inflace.

Doporučené zdroje informací

- BRČÁK, J. SEKERKA, B. STARÁ, D. Makroekonomie – teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.
- JUREČKA, V. Makroekonomie. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-0251-8.
- MANKIW, N. G. Zásady ekonomie. Praha: Grada, 1999. ISBN 978-80-7169-891-3.
- MAREŠ, P. Nezaměstnanost jako sociální problém. Vyd. 3., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-08-3.
- ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, B. ŠMAJS, J. BOLELOUCKÝ, Z. Nezaměstnanost. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4282-3.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Elizbar Rodonaia, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 18. 8. 2022

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Česká republika a Polská republika" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14. března 2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Elizbaru Rodonaiovi, Ph.D., za ochotu a poskytnuté cenné rady, které mi při tvorbě této bakalářské práce velice pomohly.

Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Česká republika a Polská republika

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá problematikou nezaměstnanosti v České a Polské republice. Účelem této práce je analyzovat a porovnat míry nezaměstnanosti v obou státech od roku 2007 do roku 2022 a identifikovat klíčové faktory, které přispívají k nezaměstnanosti v každé zemi.

Práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. V teoretické části jsou vysvětleny pojmy úzce související s nezaměstnaností a to je trh práce, příčiny a důsledky nezaměstnanosti a její typy. Dále se tato část věnuje popisu základních makroekonomických ukazatelů, což je hrubý domácí produkt a inflace a nástrojům politiky nezaměstnanosti. Jako zdroje pro teoretickou část byla použita odborná literatura a internetové zdroje. V praktické části byla provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností ve vybraných ekonomikách. Jsou zde charakterizovány vybrané státy a byla provedena analýza vývoje hrubého domácího produktu a nezaměstnanosti podle věku, regionů, pohlaví a dosaženého stupně vzdělání. K tomu byla použita statistická analýza dat a grafické znázornění. V práci je také využita komparativní analýza a metoda deskripce. Pro tuto část byly čerpány data ze statistických úřadů, Eurostatu a Světové banky.

Klíčová slova: Česká republika, Polská republika, trh práce, nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, druhy nezaměstnanosti, hrubý domácí produkt, inflace

Unemployment in selected countries of the European Union – the Czech Republic and the Republic of Poland

Abstract

The bachelor's thesis deals with the issue of unemployment in the Czech Republic and Poland. The purpose of this work is to analyse and compare unemployment rates in both states from 2007 to 2022 and identify the key factors that contribute to unemployment in each country.

The work is divided into two parts, theoretical and practical. In the theoretical part, concepts closely related to unemployment are explained, namely the labour market, the causes and consequences of unemployment and its types. Furthermore, this part is devoted to the description of the basic macroeconomic indicators, which are the gross domestic product and inflation, and the instruments of unemployment policy. Professional literature and Internet sources were used as sources for the theoretical part. In the practical part, an analysis of basic macroeconomic indicators related to unemployment in selected economies was carried out. Selected countries are characterized here and an analysis of gross domestic product growth and unemployment by age, region, gender and level of education was carried out. Statistical data analysis and graphical representation were used for this. The work also uses comparative analysis and the method of description. For this part, data were drawn from statistical offices, Eurostat and the World Bank.

Keywords: Czech Republic, Republic of Poland, labour market, unemployment, unemployment rate, types of unemployment, gross domestic product, inflation

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika.....	12
3 Teoretická východiska	13
3.1 Trh práce.....	13
3.1.1 Poptávka po práci.....	13
3.1.2 Nabídka práce	14
3.1.3 Rovnováha na trhu práce.....	15
3.2 Nezaměstnanost.....	16
3.2.1 Míra nezaměstnanosti	17
3.2.2 Typy nezaměstnanosti.....	18
3.2.3 Struktura nezaměstnanosti	20
3.2.4 Příčiny nezaměstnanosti.....	20
3.2.5 Důsledky nezaměstnanosti	20
3.2.6 Nástroje politiky zaměstnanosti	21
3.3 Hrubý domácí produkt.....	22
3.3.1 Metody výpočtu HDP	22
3.3.2 Reálný a nominální HDP	24
3.4 Inflace.....	24
3.4.1 Měření inflace	24
4 Vlastní práce	26
4.1 Česká republika	26
4.1.1 Vývoj HDP v letech 2007 až 2022.....	26
4.1.2 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2007 až 2021	28
4.1.3 Nezaměstnanost v krajích v letech 2007 až 2021	30
4.1.4 Nezaměstnanost podle pohlaví v letech 2007 až 2021	31
4.1.5 Nezaměstnanost podle věku v letech 2007 až 2021	32
4.1.6 Nezaměstnanost podle dosaženého vzdělání v letech 2007 až 2021	33
4.2 Polská republika	34
4.2.1 Vývoj HDP v letech 2007 až 2021.....	35
4.2.2 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2007 až 2021	36
4.2.3 Nezaměstnanost podle vojvodství v letech 2008 až 2021.....	37
4.2.4 Nezaměstnanost podle pohlaví v letech 2007 až 2021	38
4.2.5 Nezaměstnanost podle věku v letech 2007 až 2021	39
4.2.6 Nezaměstnanost podle dosaženého vzdělání v letech 2007 až 2021	40

5	Výsledky a diskuse	42
5.1	Komparace vývoje HDP v ČR a Polsku	42
5.2	Komparace vývoje nezaměstnanosti v ČR a Polsku	44
6	Závěr	46
7	Seznam použitých zdrojů	48

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Nezaměstnanost v ČR v letech 2007 až 2021 podle krajů (v %)	31
Tabulka 2 – Nezaměstnanost v ČR podle věku v letech 2007 až 2021 (v %)	33
Tabulka 3 – Nezaměstnanost v Polsku podle vojvodství v letech 2008 až 2021 (v %).....	38
Tabulka 4 - Nezaměstnanost v Polsku podle věku v letech 2007 až 2021 (v %)	40

Seznam grafů

Graf 1 - Křivka poptávky po práci	14
Graf 2 - Křivka nabídky práce	15
Graf 3 - Rovnováha na trhu práce	16
Graf 4 - Vývoj růstu HDP v letech 2007 až 2022 (v %).....	28
Graf 5 - Míra nezaměstnanosti v ČR v letech 2007 až 2021 (v %)	30
Graf 6 - Nezaměstnanost v ČR podle pohlaví v letech 2007 až 2021 (v %)	32
Graf 7 – Nezaměstnanost v ČR podle vzdělání v letech 2007 až 2021 (v %)	34
Graf 8 - Vývoj růstu HDP v Polsku v letech 2007 až 2021 (v %).....	36
Graf 9 - Míra nezaměstnanosti v Polsku v letech 2007 až 2021 (v %).....	37
Graf 10 - Nezaměstnanost v Polsku podle pohlaví v letech 2007 až 2021 (v %).....	39
Graf 11 - Nezaměstnanost v Polsku podle vzdělání v letech 2007 až 2021 (v %)	41
Graf 12 - Vývoj HDP v ČR a Polsku v letech 2007 až 2021 (v %).....	43
Graf 13 - Vývoj nezaměstnanosti v ČR a Polsku v letech 2007 až 2021 (v %)	45

Seznam použitých zkratk

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

Eurostat – Evropský statistický úřad

HDP – Hrubý domácí produkt

1 Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá vývojem nezaměstnanosti ve vybraných státech Evropské unie, jde o Českou republiku a Polskou republiku. Tyto státy byly vybrány na základě společného sousedství a situaci na trhu, kde oba státy dosahují nejnižší míry nezaměstnanosti v Evropské unii. Státy jsou porovnávány z hlediska vývoje nezaměstnanosti za posledních 15 let, tedy od roku 2007 až do roku 2022.

Vývoj nezaměstnanosti je v těchto státech dále analyzován i z hlediska pohlaví, věku, vzdělání, ale i podle administrativního dělení.

Ztráta zaměstnání se považuje za životní událost, kdy je jedinec nedobrovolně zbaven placené práce. Pokud následně nedojde k nástupu do jiné práce, nastává období nezaměstnanosti. Lze říci, že ztráta zaměstnání je brána jako událost a nezaměstnanost je stav. Nezaměstnanost je jedním z nejvýznamnějších ekonomických a sociálních ukazatelů, se kterým se potýká každá země v jiné míře. Jedná se o celosvětový problém, jenž se týká jednotlivců, rodin, komunit i celých národů, který zásadně postihne jejich životy. Snaha každého státu je mít míru nezaměstnanosti co nejnižší, aby příliš negativně neovlivňovala ekonomiku a sociální vztahy daného státu. Jeho účinné řešení vyžaduje společné úsilí vlády, podniků a jednotlivců. Nezaměstnanost může mít pro jednotlivce negativní důsledky, jako je finanční nestabilita, snížené sebevědomí a sociální izolace. Může mít navíc také i širší sociální a ekonomické dopady, včetně snížené produktivity, snížení daňových příjmů a zvýšených vládních výdajů na sociální programy.

Největší výkyvy v ekonomice ve vybraných zemích nastaly v roce 2009 a to pouze u České republiky vlivem hospodářské krize a v roce 2020 už u obou států kvůli pandemii Covidu-19.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analýza nezaměstnanosti ve vybraných státech Evropské unie: Česká republika a Polská republika. Dílčím cílem je identifikovat hlavní problémy na trhu práce a zhodnocení sledovaných ekonomik s využitím komparativní analýzy.

2.2 Metodika

Bakalářská práce byla rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce byla zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých autorů a rovněž byly čerpány aktuální informace z internetových zdrojů. V teoretické části práce byl nejprve popsán a specifikován trh práce. Následně byl objasněn i samotný pojem nezaměstnanost, druhy nezaměstnanosti, její příčiny a důsledky. Dále je tato část věnována charakteristice základních makroekonomických ukazatelů, které s nezaměstnaností souvisí – inflace a hrubý domácí produkt, u kterého byly popsány i metody jeho výpočtu. Součástí teoretické části je také popis nástrojů politiky zaměstnanosti.

V praktické části byla provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností ve vybraných ekonomikách, České republice a Polské republice. Vývoj těchto ukazatelů byl sledován za posledních 15 let, tedy od roku 2007 do roku 2022, data za rok 2022 byla nalezena pouze u hrubého domácího produktu v České republice. Vybrané státy byly nejdříve představeny a následně byla provedena analýza vývoje hrubého domácího produktu a vývoje nezaměstnanosti. Vývoj nezaměstnanosti byl analyzován i podle věku, regionů, vzdělání a pohlaví v obou zemích. Pro analýzu shromážděných údajů byla využita statistická analýza dat, ke které byla aktuální potřebná data získána převážně ze statistických úřadů vybraných zemí, Eurostatu a Světové banky. Analýza byla provedena pomocí grafických zobrazení, zejména grafů a tabulek. V práci byla také použita metoda deskripce a komparativní analýzy.

3 Teoretická východiska

3.1 Trh práce

Trh práce je místem, kde dochází ke střetu nabídky a poptávky v daném čase, kdy na straně nabídky práce vystupují domácnosti a na straně poptávky po práci firmy. Práce je jedním z primárních výrobních faktorů. Jan Klíma ji vysvětluje jako vědomou a účelnou činnost člověka, jejíž množství a kvalita závisí na jeho duševních a fyzických schopnostech (Klíma, 2006, s. 69).

Práci lze z kvantitativního hlediska popisovat pomocí množství vynaložených hodin pracovníků a z kvalitativního hlediska je práce tvořena úrovní odborného a všeobecného vzdělání (Brčák a kol., 2020, s. 261).

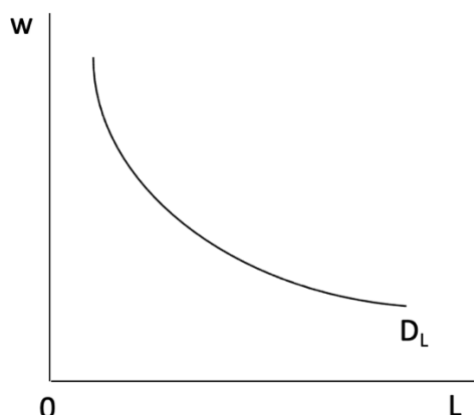
3.1.1 Poptávka po práci

Funkce poptávky po práci je vztahem mezi mzdou za jednotku času práce a počtem pracovních hodin, které zaměstnavatelská firma nakupuje (Brčák a kol., 2020, s. 263).

Poptávka po práci je vymezena příjmem z mezního produktu práce, což znamená, že firmy pak ochotně zvyšují poptávku po práci, dokud se nevyrovnají mezní náklady práce s příjmem z mezního produktu práce. Dojde-li k rovnosti, firmy ztratí zájem o dodatečné jednotky práce. Dle Jana Klímy je poptávka po práci závislá na výši mzdové sazby, což zapříčiní, že se mezní náklady rovnají mzdové sazbě. Firmy tedy zvyšují poptávku po práci, do té doby než se vyrovnají příjmy z mezního produktu práce s mzdovou sazbou (Klíma, 2006, s. 69).

Vzhledem k mzdové sazbě má poptávka po práci klesající charakter. Čím nižší je mzdová sazba, tím více firmy práci poptávají (Brčák a kol., 2014, s.144)

Graf 1 - Křivka poptávky po práci

Zdroj: vlastní zpracování dle Klíma, 2006

W – mzdová sazba

L – množství práce

D_L – poptávka po práci

Zvýšení mzdové sazby na W' způsobí snížení poptávky po práci na L' a naopak (Klíma, 2006, s. 70).

3.1.2 Nabídka práce

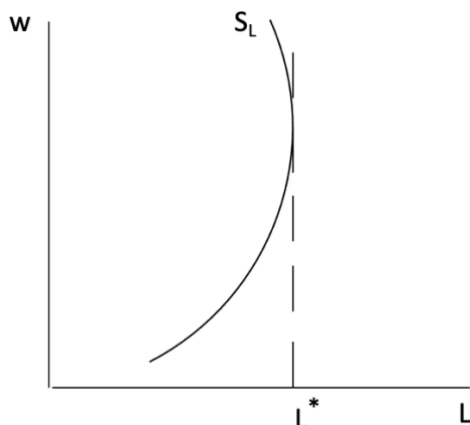
Funkce nabídky práce je dána vztahem mezi cenou za jednotku práce a množstvím práce. V pozici nabízejícího je potencionální pracovník, který je ochoten za jednu hodinu nabídnout určité množství práce při určité sazbě. (Brčák a kol.,2020, s. 265)

„Nabídka práce je závislá na mezních nákladech domácností při konání práce“ (Klíma, 2006, s. 71). Výsledkem vykonané práce je mzda. Domácnosti jsou ochotny pracovat, jestliže je mzda vyšší než náklady práce a zvyšují nabídku práce až do vyrovnání obou ukazatelů (Klíma, 2006, s. 69).

Existují dvě reakce nabízeného množství práce na zvýšení ceny mzdy: substituční a důchodový efekt. Substituční efekt nám říká, že čím vyšší je mzdová sazba, tím výhodnější je pro domácnosti zaměnit svůj volný čas za práci a dochází tedy ke zvýšení nabídky práce. Od určité výše mzdy se ale začne nabízené množství práce snižovat, protože si jedinec může za svůj důchod koupit požadované statky a služby a stává se pro něj důležitější volný čas. Tato skutečnost se nazývá důchodový efekt (Klíma, 2006, s. 72).

„Nabídka práce má rostoucí charakter, jelikož čím vyšší je mzdová sazba, tím více lidí práci nabízejí“ (Brčák a kol., 2014, s. 144)

Graf 2 - Křivka nabídky práce

Zdroj: vlastní zpracování dle Brčák a kol., 2020

W – mzdová sazba

L – množství práce

S_L – nabídka práce

S růstem mzdové sazby roste i nabídka práce až do bodu C, kde začne nabídka práce klesat. (Klíma, 2006, s. 71).

3.1.3 Rovnováha na trhu práce

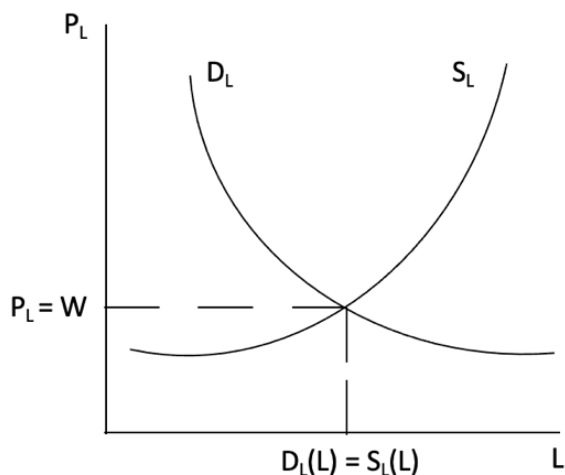
„Na rovnovážné úrovni ceny je množství statku, které kupující chtějí a jsou schopni koupit, přesně vyrovnáno s množstvím statku, které prodávající chtějí a jsou schopni prodat“ (Mankiw, 1999, s. 98).

Trh práce se dostává do rovnováhy tam, kde se střetává nabídka práce s poptávkou po práci. Je nabízeno a poptáváno rovnovážné množství práce při rovnovážné mzdové sazbě. Rovnováhu na trhu práce můžeme také nazvat jako vyčištění trhu. (makro, s.144)

V případě, kdy je množství nabízeného statku vyšší než množství poptávané, nastává přebytek. V tomto stavu je mzdová sazba vyšší než rovnovážná, vzniká nezaměstnanost a prodávající snižují ceny statků, aby snížili nabízené množství až do doby, kdy bude trh v rovnovážném bodě. A naopak, pokud je množství nabízeného statku nižší než poptávané množství, nastává nedostatek statku. Mzdová sazba je nižší než rovnovážná, nastává

nedostatek pracovní síly a prodávající mohou využít situace a zvýšit ceny, aniž by přišli o tržby. (Mankiw, 1999, s. 99)

Graf 3 - Rovnováha na trhu práce

Zdroj: vlastní zpracování dle Brčák a kol., 2020

W – mzdová sazba

L – množství práce

S_L – nabídka práce

D_L – poptávka po práci

3.2 Nezaměstnanost

„*Encyclopaedia Britannica* ji definuje jako stav, ve kterém jedinec schopný práce aktivně práci hledá, ale není schopen ji najít“ (Buchtová a kol., 2013, s.103).

K nezaměstnanosti dochází, když je poptávka po práci vyšší než nabídka práce a v ekonomice se nacházejí osoby, které nejsou v pracovněprávním vztahu a nepodnikají, ale chtějí pracovat a práci hledají. Nezaměstnanost se týká pouze obyvatelstva v produktivním věku, což je věk od ukončení povinné školní docházky do odchodu do důchodu.

Abychom mohli nezaměstnanost měřit, musíme si obyvatelstvo rozdělit do dvou základních kategorií: ekonomicky aktivní obyvatelstvo a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo (Jurečka a kol., 2017, s. 154).

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo neboli pracovní síla se dále dělí na zaměstnané a nezaměstnané osoby. Zaměstnaní mají práci na plný nebo částečný úvazek a nezaměstnaní

práci nemají, ale aktivně ji hledají. Do nezaměstnaných tedy budou patřit lidé, kteří jsou evidováni na úřadu práce a jsou schopni nastoupit na uvolněné pracovní místo v co nejkratší lhůtě. Do **ekonomicky neaktivního obyvatelstva** budeme řadit osoby, které nemají zaměstnání, ale ani ho nehledají. Tato kategorie zahrnuje například studenty denního studia, osoby v domácnosti, které pečují o dítě nebo zdravotně postižení (Jurečka a kol., 2017, s. 154).

3.2.1 Míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti je zjišťována Českým statistickým úřadem pomocí speciálního průzkumu a vyjadřuje podíl nezaměstnaných na celkové pracovní síle v procentech. (Klíma, 2006, s. 78)

Představuje průměrný údaj pro celou zemi a jednotlivé regiony.

$$\text{Míra nezaměstnanosti} = \frac{\text{počet nezaměstnaných osob}}{\text{počet ekonomicky neaktivních aktivních osob}} \times 100 \quad (1)$$

Přirozená míra nezaměstnanosti je jedním z ukazatelů míry nezaměstnanosti, při níž jsou trhy práce ve státě v rovnováze. Jinak řečeno pokud je skutečný produkt na úrovni potencionálního je ekonomika v dlouhodobé rovnováze. Literatura také uvádí, že u přirozené míry nezaměstnanosti je míra inflace skutečné i očekávané stejná a nemá tak tendenci klesat ani se zvyšovat. Tlaky na cenovou a mzdovou hladinu jsou vyrovnány. Je tvořena nezaměstnaností frikční a strukturální (Jurečka a kol., 2017, s. 142).

Pomocí zmíněného speciálního průzkumu stanovujeme **obecnou míru nezaměstnanosti**. Tento ukazatel nám udává přehled o mezinárodní situaci na trhu a také ho používáme jako podklad pro mezinárodní srovnávání (Jurečka a kol., 2017, s. 155).

Specifická míra nezaměstnanosti je ukazatel, který nás informuje o nezaměstnanosti v různých skupinách obyvatelstva, například podle pohlaví, vzdělání atd. (Klíma, 2006, s. 79).

Míra ekonomické aktivity vyjadřuje poměr pracovní síly k počtu osob starších 15 let (Jurečka a kol., 2017, s. 157).

3.2.2 Typy nezaměstnanosti

Podle příčiny vzniku nezaměstnanosti rozlišujeme 4 typy:

- Frikční
- Strukturální
- Cyklická
- Sezónní

Frikční nezaměstnanost

„*Frikční nezaměstnanost vzniká působením životního cyklu obyvatelstva*“ (Jurečka et al., 2017, s.159). Lidé totiž často a běžně opouštějí svá zaměstnání a hledají nová podobně kvalifikovaná. A protože najít si nové zaměstnání trvá nějakou dobu, vzniká nám už zmiňovaná frikční nezaměstnanost. Mezi nejčastější důvody přechodu osob z jednoho zaměstnání do jiného patří například změny bydliště, lepší pracovní podmínky nebo se jedná o absolventa, který si musí najít své první zaměstnání či o matku po rodičovské dovolené. Frikční nezaměstnanost působí většinou krátkodobě a ekonomice spíše prospívá (Jurečka a kol., 2017, s.159).

Strukturální nezaměstnanost

Ke vzniku strukturální nezaměstnanosti dochází v důsledku nesouladu mezi kvalifikačními požadavky na nabízená pracovní místa a schopnostmi pracovníků hledajících práci. Jednou z příčin strukturální nezaměstnanosti je technický pokrok. Doba jde stále dopředu, což vede k rozvoji robotizovaných a automatizovaných pracovišť a dochází k nahrazování živé pracovní síly strojem (Jurečka a kol., 2017, s. 159).

Některé podniky expandují, jiné zase upadají a tlumí produkci, čímž se mění poptávka po práci v rámci odvětví a regionů. Tyto změny můžeme pojmenovat jako sektorální přesuny. Strukturální nezaměstnanost může nastat, i když jsou volná pracovní místa, neboť může být například nedostatek učitelů a naopak přebytek sklářů. Je stejně jako frikční nezaměstnanost považována za dobrovolnou, ale trvá déle (Brčák a kol., 2014, s. 169).

Cyklická nezaměstnanost

Příčinou cyklické nezaměstnanosti je hospodářský cyklus, na kterém závisí i délka jejího trvání. Považuje se za nedobrovolnou a můžeme ji stanovit rozdílem mezi skutečnou a přirozenou mírou nezaměstnanosti (Jurečka a kol., 2017, s. 160).

Je spojena s poklesem produktu. Čím více produkt klesá, tím vyšší je nezaměstnanost. poptávka po práci se sníží a tím klesnou i mzdové sazby. Nezaměstnanost se začne snižovat až dojde k růstu produktu (Klíma, 2006, s. 75).

Sezónní nezaměstnanost

Sezónní nezaměstnaností je součástí frikční nezaměstnanosti a působí v odvětvích ekonomiky, která jsou ovlivňována ročním obdobím. Jedná se například o stavebnictví, zemědělství nebo cestovní ruch (Jurečka a kol., 2017, s. 160).

Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost

Dobrovolně nezaměstnaní jsou lidé, kteří se rozhodli, že při stávající mzdové sazbě nebudou pracovat. Patří mezi ně osoby, které dávají přednost studiu, volnému času či spadají do skupiny frikčně nezaměstnaných. Dobrovolná nezaměstnanost nastává, když je počet nezaměstnaných nižší nebo roven počtu volných míst (Klíma, 2006, s. 75).

Za nedobrovolnou nezaměstnanost považujeme stav, kdy je počet volných pracovních míst menší než počet osob, kteří chtějí pracovat a práci si hledají (Klíma, 2006, s. 75).

Skrytá nezaměstnanost

Jedná se o nezaměstnanost, která se vyhýbá statistice nezaměstnanosti. Nezaměstnaná osoba nehledá práci a není ani registrovaná jako nezaměstnaná. Jedná se o nezaměstnané, kteří si práci nehledají např. z důvodu mateřství, práce v domácnosti nebo práci hledají bez registrace na pracovním úřadě. Také sem patří osoby s nízkou kvalifikací nebo vysokým věkem, které jsou z trhu práce vyřazovány. (Mareš, 2002, s. 21)

3.2.3 Struktura nezaměstnanosti

Krátkodobá nezaměstnanost

O krátkodobé nezaměstnanosti by se dalo říci, že je méně závažná než dlouhodobá, ačkoliv i tento typ pro postihnuté lidi znamená psychickou a ekonomickou zátěž. Pro vývoj ekonomiky je to ale nevyhnutelný jev.

Dlouhodobá nezaměstnanost

Za dlouhodobou nezaměstnanost považujeme nezaměstnanost, která trvá déle než jeden rok. Nezaměstnaní v této situaci jednak ztrácejí teoretické a praktické znalosti, ale také negativně ovlivňuje jejich psychiku a sociální pozici.

Dlouhodobá nezaměstnanost nepůsobí dobře ani na potenciální zaměstnavatele, jelikož mohou mít domněnky, že když člověk dlouho nemá práci ztrácí chuť pracovat a snižuje se jeho kvalifikace (Jurečka a kol., 2017, s. 157).

3.2.4 Příčiny nezaměstnanosti

Příčin, které mohou za vysokou nezaměstnanost je mnoho. Jednou z nich je nedostatečná kvalifikace obyvatel k jiným činnostem a jejich nízká flexibilita a ochota učit se nové věci. Dále sem můžeme zařadit nízkou mobilitu obyvatel za prací, technický rozvoj a automatizaci nahrazující lidskou práci. Důvodem je také dobrovolné rozhodnutí lidí po určitou dobu nepracovat, protože chtějí lepší pracovní podmínky nebo mají spory se svým nadřízeným popřípadě kolegy a nebo ze zdravotních důvodů (Mašková, 2010)

3.2.5 Důsledky nezaměstnanosti

Pokud je ve státě vysoká nezaměstnanost znamená to, že daná země není na maximu svých produkčních možností, protože není využita všechna práce. Tím dochází ke ztrátám na výrobcích a službách neboli produktu, který mohl být nezaměstnanými vyroben (Klíma, 2006, s. 79).

Díky nezaměstnanosti může vzniknout nebo se zvyšovat schodek státního rozpočtu. Je to zapříčiněno několika důvody. Stát musí vyplácet podpory v nezaměstnanosti a financovat chod úřadu práce. Díky vysoké nezaměstnanosti nastávají také ztráty ve státním rozpočtu, jelikož stát přichází o daně z příjmu, které by platili nezaměstnaní, kdyby

pracovali. Kromě ekonomických dopadů, existují také sociální. Z hlediska dlouhodobé nezaměstnanosti mezi ně patří ztráta schopností, zkušeností a znalostí, které si lidé udržovali a získávali v zaměstnání. S růstem nezaměstnanosti roste i kriminalita, která následně zvyšuje výdaje ze státního rozpočtu na policejní a soudní služby (Jurečka a kol., 2017, s. 166).

V poslední řadě má nezaměstnanost, většinou pouze dlouhodobá, negativní dopady na zdravotní stav spousty nezaměstnaných, kdy jim stres z takovéto situace způsobí všelijaké nemoci, jak fyzické tak psychické, naruší vztahy v rodině a nebo se začnou sociálně izolovat, neboť mají pokřivené sebevědomí. V krajních případech začnou lidé nadměrně konzumovat alkohol a drogy, díky čemuž u nich dochází k sebevraždám (Jurečka a kol., 2017, s. 166).

3.2.6 Nástroje politiky zaměstnanosti

„Politika zaměstnanosti je soubor opatření, kterými jsou spoluvytvářeny podmínky pro dynamickou rovnováhu na trhu práce a pro efektivní využití pracovních sil“ (Brčák a kol., 2014, s. 147).

Existují dva typy nástrojů politiky zaměstnanosti. Úlohou **aktivní politiky zaměstnanosti** je soubor opatření s cílem dosáhnout co nejvyšší míry zaměstnanosti. V České republice je zabezpečována Ministerstvem práce a sociálních věcí a úřady práce. Nástroje, které využívá: rekvalifikační programy, dotace podnikatelům na společensky účelná pracovní místa, která jsou obsazována nezaměstnanými registrovanými na úřadech práce, organizování veřejně prospěšných prací, vytváření chráněných pracovišť pro občany se zdravotním postižením atd. (České sociální podnikání).

Pasivní politika zaměstnanosti slouží k vytváření lepší podmínek pro nezaměstnané, aby byl snížen ekonomický a sociální dopad nezaměstnanosti na jednotlivce, ale i na stát. U pasivní politiky zaměstnanosti záleží na dobře odvedené činnosti úřadů práce, aby co nejlépe poskytovaly informace o volných pracovních pozicích a vyplácely podpory v nezaměstnanosti (Jurečka a kol., 2017, s. 168).

3.3 Hrubý domácí produkt

Vyjadřuje souhrn veškeré finální produkce v peněžních jednotkách vyprodukované výrobními faktory na území jednoho státu za určité období (většinou jeden rok). Do HDP nezahrnujeme meziprodukty, ale pouze produkty vyprodukované a prodané ve sledovaném období, a které nesmí být znovu v daném období prodány. Tyto statky a služby se nazývají finální produkcí a mohou být jak materiální (výrobky) tak nemateriální (služby). Výrobky patří do primární (zemědělství, lesnictví) či sekundární sféry (zpracovatelský průmysl) a služby do terciární. Produktem budou například chytré telefony, máslo, ale právě také divadelní představení nebo ošetření v nemocnici (Jurečka a kol., 2017, s. 28).

Finální produkt je tedy zboží, které je určeno k investicím, bylo zakoupeno domácnostmi nebo vyvezeno. Meziproduct pak představuje statky, které byly v daném období vyprodukovány, ale znovu použity ve výrobě a přeměněny. Řadíme sem materiál, suroviny, energie, polotovary atd. (Jurečka a kol., 2017, s. 28).

3.3.1 Metody výpočtu HDP

Existují tři metody výpočtu HDP:

- Výrobní (produkční)
- Výdajová
- Důchodová (příjmová)

Hrubý domácí produkt je **výrobní metodou** zjišťován součtem hrubé přidané hodnoty jednotlivých institucionálních sektorů nebo odvětví a čistých daní na produkty. Hrubou přidanou hodnotou máme na mysli hodnotu, kterou výrobci postupně při výrobě svým úsilím přidávají k hodnotě surovin, polotovarů a služeb. Zjistíme ji odečtením nákladů na zakoupení vstupů potřebných k výrobě od příjmu z prodeje daného produktu (Brčák a kol., 2020, s. 35).

$$\text{HDP} = \Sigma \text{přidaných hodnot a čistých daní} \quad (2)$$

Musíme si dát pozor na to, že produkce se oceňuje v základních cenách a užití v kupních cenách, takže musíme přičíst daně a odečíst dotace na produkty (Brčák a kol., 2020, s. 35).

$$\text{HDP} = \text{hodnota produkce} - \text{mezispotřeba} + \text{daně z produktů} - \text{dotace} \quad (3)$$

Výdajovou metodou vypočítáme hrubý produkt součtem spotřebních výdajů domácností (C), hrubých investic firem (I) a výdajů na vládní nákupy statků a služeb (G). Část produkce je vyvážena do zahraničí, hodnotu této produkce je nutno zahrnout do hrubého domácího produktu jako hodnotu exportovaných statků a služeb (X). Nicméně musíme zohlednit i produkci, která byla vyprodukována v zahraničí a představuje tedy hodnotu importovaných statků a služeb (M), kterou musíme odečíst (Brčák a kol., 2020, s. 36).

$$\text{HDP} = C + I + G - \text{NX} \quad (4)$$

$$\text{NX} = X - M \quad (5)$$

Důchodovou metodou se hrubý domácí produkt vypočítá jako součet všech důchodů ekonomických subjektů, které získávají z vlastnictví výrobních faktorů použitých na tvorbu HDP. Mezi tyto důchody se řadí:

- Hrubé mzdy - včetně příspěvků na sociální a zdravotní pojištění a nákladů firem na práci
- Čisté úroky - rozdíl mezi úroky získanými a placenými
- Zisky firem – dividendy akcionářů, nerozdělené zisky a daň ze zisku
- Renty – důchody domácností z vlastnictví půdy a nemovitostí

K výpočtu musíme přičíst ještě amortizaci neboli opotřebení a nepřímé daně snížené o subvence, protože jsou transferovým příjmem (Brčák a kol., 2020, s. 36).

$$\text{HDP} = \text{mzdy a platy} + \text{zisky firem} + \text{čisté úroky} + \text{renty} + \text{amortizace} + \text{nepřímé daně} - \text{subvence} \quad (6)$$

3.3.2 Reálný a nominální HDP

Toto rozlišení jsme zavedli pro odlišení růstu množství vyprodukovaných výrobků a služeb od růstu jejich cen. Reálný HDP je počítán ve stálých cenách tzn. cenách, ve kterých nejsou zahrnuty změny v běžných cenách. Stálé ceny jsou ceny toho období, které stanovíme jako období výchozí. Nominální HDP je počítán v běžných cenách tzn. v cenách, které převládají na trhu v době, za kterou je HDP počítán (Jurečka a kol., 2017, s. 29).

3.4 Inflace

Inflaci lze definovat jako růst cenové hladiny způsobující snižování kupní síly peněz, která se mění nepřímo úměrně vzhledem k vývoji cenové hladiny. Inflací také dochází k znehodnocení peněz. Jedná se tedy o vzrůst průměrné cenové úrovně v národním hospodářství, kdy při zvyšování obecné cenové úrovně mohou ceny některého zboží klesat (Jurečka a kol., 2017, s. 128).

Opakem inflace je deflace, kterou definujeme jako pokles cenové hladiny. Naproti inflaci má za následek zvyšování kupní síly peněz. Má negativní dopad na osoby splácející dluhy, hradící předem sjednané nájemné atd., protože se dá říci, že deflace znamená zdražení všech budoucích závazků. V této situaci většinou nastává ekonomický útlum, který má na svědomí nárůst krachů, konkurzů a zvyšuje nezaměstnanost (Brčák a kol., 2020, s. 150).

Důležitým pojmem souvisejícím s inflací je cenová stabilita, která představuje situaci, kdy cenová hladina neroste ani neklesá.

3.4.1 Měření inflace

Konkrétním kvantitativním vyjádřením inflace je míra inflace, což je procentní změna cenového indexu za určité období. Vypočítáme ji jako rozdíl cenového indexu běžného a základního období, dělený cenovým indexem základního období a to celé vynásobíme stem (Brčák a kol., 2020, s. 150).

$$\pi_t(P_t) = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \cdot 100 \quad (7)$$

K měření změn cenové hladiny používáme cenové indexy. Nejčastěji se používá index spotřebitelských cen, index cen výrobců a cenový deflátor.

Index spotřebitelských cen (CPI – Consumer Price Index)

Ještě než začneme s výpočtem tohoto indexu, měli bychom si říci co je spotřební koš. Je to soubor výrobků a služeb, které spotřebovávají domácnosti a jejichž ceny vstupují do výpočtu. Je třeba ho časem upravovat podle změn charakteru nákupů domácností, což obvykle bývá každých 5 let (Brčák a kol., 2020, s. 151).

Index spotřebitelských cen je založen na odrážení změn cen statků a služeb, které domácnosti nakupují. Principem tohoto výpočtu je srovnávání nákladů na nákup typického spotřebního koše výrobků a služeb ve dvou srovnávacích obdobích. Tedy náklady na nákup spotřebního koše v roce běžném srovnáváme s náklady na nákup téhož koše v roce základním neboli v roce, který jsme určili jako výchozí (Jurečka a kol., 2017, s. 129).

$$CPI = \frac{\text{hodnota daného spotřebního koše v cenách běžného roku}}{\text{hodnota daného spotřebního koše v cenách základního období}} \cdot 100 \quad (8)$$

V případě, že je hodnota indexu vyšší než 100, znamená to vzestup cenové hladiny a dochází tedy k inflaci.

Index cen výrobců (PPI – Producer Price Index)

Tento index je podle Josefa Brčáka označován také jako index velkoobchodních cen a podle Václava Jurečky jako cenový index vstupů. Jeho výpočet spočívá v měření vývoje cen vstupů do výroby, což jsou suroviny, polotovary, energie atd. a anticipuje inflaci. Výpočet je založen na stejném principu jako u indexu spotřebitelských cen (Jurečka a kol., 2017, s. 131).

Implicitní cenový deflátor (IPD – Implicit Price Deflator)

Deflátor se používá k přepočítání nominálního HDP na jeho reálnou hodnotu. Logika výpočtu je podobná jako u výpočtu CPI, akorát v deflátoru nejsou zahrnuty pouze spotřební statky, ale jsou zde zahrnuty všechny statky, jež jsou zastoupeny v produktu ekonomiky (Jurečka a kol., 2017, s. 132).

$$IDP = \frac{\text{nominální HDP}}{\text{reálný HDP}} \cdot 100 \quad (9)$$

4 Vlastní práce

4.1 Česká republika

Česká republika se nachází ve střední Evropě uprostřed mírného pásu severní polokoule. Na severu sousedí s Polskem, na západě s Německem, na jihu s Rakouskem a na východě se Slovenskem. Rozdělením České a Slovenské Federativní Republiky vznikla 1. ledna 1993 samostatná Česká republika. Skládá se ze tří historických zemí – Čechy, Slezsko a Morava a dělíme ji do 14 krajů, jedním z nich je i hlavní město Praha. V roce 1999 vstoupila do NATO a 1. května 2004 se stala členem Evropské unie. Počet obyvatel se v České republice pohybuje okolo 10,5 milionů a její rozloha činí 78 866 km². Nejvyšším bodem je Sněžka s 1602 m (Pražský hrad).

Česká republika je demokratická parlamentní republikou, kde hlavou státu je prezident, který je součástí moci výkonné. Je volen každých pět let a může být zvolen pouze dvakrát za sebou. Prezident je vrchním velitelem ozbrojených sil, se souhlasem Senátu navrhuje ústavní soudce, jmenuje předsedu vlády, za určitých podmínek může rozpustit Poslaneckou sněmovnu a vetovat zákony vyjma ústavních a také přijímá demisi předsedy vlády. Od roku 2012 je prezident volen přímo občany. Aktuálním prezidentem je Petr Pavel. Do moci výkonné patří i vláda, která je jejím vrcholným orgánem v čele s premiérem a je odpovědná Poslanecké sněmovně. Úředním jazykem je čeština a měnou je koruna česká (Evropská unie, 2023).

Česká republika je druhou nejstabilnější a nejvíce prosperující ekonomikou ze všech postkomunistických zemí. Základem její ekonomiky je strojírenský, elektrotechnický, chemický, potravinářský a hutnický průmysl (Czregion, 2023).

4.1.1 Vývoj HDP v letech 2007 až 2022

V následujícím grafu č. 1 je zobrazen vývoj růstu HDP v České republice v letech 2007 až 2021. Za rok 2007 vzrostl HDP reálně o 6,6 %, nejvíce od vzniku samostatné České republiky. S rostoucím ekonomickým vývojem byl spojen i růst zaměstnanosti. Z pohledu nabídky se na růstu HDP podílela především odvětví energetiky, zpracovatelského průmyslu a obchodu. Mimořádným podnětem, který přispěl ke zvýšení HDP o 0,5 p. b. byly ve čtvrtém čtvrtletí výdaje zdravotních pojišťoven patřících do sektoru vládních institucí. V roce 2008 se meziročně zpomalil růst HDP kvůli globální

finanční krizi, která celosvětově vyvolala pokles poptávky po zboží a službách. V porovnání s rokem 2007 byl HDP v roce 2008 o 3,1 % vyšší. Po 10 letech nepřetržitého růstu poklesl hrubý domácí produkt v roce 2009 meziročně o 4,1 %. V roce 2010 začal HDP opět růst a v meziročním srovnání byl vyšší o 2,2 % než v loňském roce. O růst ekonomiky se zasloužila zejména odvětví zpracovatelského průmyslu. Následující rok HDP vykázal růst 1,7 %. K jeho zvýšení docházelo pouze v první polovině roku, jelikož ve druhé polovině ekonomika stagnovala. Během roku 2012 klesal HDP ve všech čtvrtletích. V prvním čtvrtletí se meziročně snížil o 0,4 %, ve druhém o 1,1 %, třetím o 1,5 % a ve čtvrtém o 1,7 %. Důvodem byla klesající tuzemská poptávka domácností po zboží a službách pro konečnou spotřebu a investorů po fixním kapitálu. Rok 2012 se stal pro ČR rokem recese. Ta pokračovala i v roce 2013, který tím poznamenala. HDP meziročně pokleslo o 0,9 %. K jeho poklesu přispěl zahraniční obchod meziročním zhoršením salda dovozu a vývozu z prvního a třetího čtvrtletí. Po dvouletém poklesu došlo v roce 2014 k vzrůstu HDP o 2 %. Stalo se tak díky rostoucí domácí poptávce, od které se odvíjel pozitivní vývoj zaměstnanosti a růst disponibilního důchodu při nízké inflaci. Hrubý domácí produkt v průběhu roku 2015 silně rostl, ale k jeho závěru došlo ke zpomalení ekonomiky. HDP byl o 4,3 % vyšší než loni a šlo o nejvyšší růst za posledních osm let. Na rozdíl od minulého roku HDP ke konci roku 2016 mírně zrychlil a za celý rok tak jeho růst činil 2,3 %. Ten byl podpořen hlavně rostoucí spotřebou domácností a zahraniční poptávkou. V roce 2017 rostl HDP mnohem dynamičtěji. Vzrostl o 4,5 %, což bylo v první polovině roku podpořeno domácí spotřebou a zahraniční poptávkou a ve druhé polovině se přidala i investiční aktivita. V roce 2018 se HDP se zvedl o 3,0 %. Oproti minulému roku růst HDP značně zpomalil. Nebylo tomu jinak ani v roce 2019, kdy růst HDP stále zpomaloval a činil 2,4 %. Jednalo se o nejslabší dynamiku od roku 2013. Ve čtvrtém čtvrtletí 2020 hrubý domácí produkt meziročně poklesl o 4,7 % a pokles za celý rok byl 5,6 %. Jednalo se o nejhlubší propad v historii České republiky. V roce 2021 se začalo české ekonomice zase dařit a rostla. Hrubý domácí produkt vzrostl o 3,3 % díky spotřebním výdajům a změnou stavu zásob (ČSÚ, 2013) a (MPO, 2010, 2015) a (kurzycz, 2011, 2012).

Graf 4 - Vývoj růstu HDP v letech 2007 až 2022 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Eurostat, 2023

4.1.2 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2007 až 2021

V následujícím grafu č. 2 je zobrazen vývoj nezaměstnanosti od roku 2007 do roku 2021. V roce 2007 činila míra nezaměstnanosti 5,32 %. Pokles míry nezaměstnanosti v roce 2007 byl strmější než v roce 2006. Největší meziroční pokles míry nezaměstnanosti nastal v prosinci 2007, kdy byla míra nezaměstnanosti 6,0 %. Vůči druhému čtvrtletí roku 2006 se snížila o 1,8 procentního bodu.

V roce 2008 klesla průměrná míra nezaměstnanosti na 5,4 %. To je oproti roku 2007 hodnota výrazně nižší. V květnu a červnu 2008 byla zjištěna nejnižší hodnota od roku 1996, která činila 5,0 %. Na rozdíl od roku 2007, kdy průměrný počet uchazečů o zaměstnání meziročně poklesl o 82,0 tisíc osob, v roce 2008 poklesl pouze o 68,2 tisíc. V 1. pololetí byl tento pomalejší úbytek nezaměstnaných ovlivněn především strukturálním charakterem nezaměstnanosti a s posilováním koruny, což se projevvalo poklesem poptávky po českém zboží především v západní Evropě. Ve 2. pololetí se na trhu práce v ČR projevila světová ekonomická krize, kdy kvůli nedostatku zakázek začaly na konci roku 2008 převážně firmy v automobilovém a sklářském průmyslu propouštět. Trh práce v roce 2009 byl tedy ovlivněn světovou hospodářskou krizí. Míra nezaměstnanosti se v tomto roce vyšplhala na 6,66 %. Počty uchazečů o zaměstnání spolu s mírou

nezaměstnanosti rostly po celý rok. Na konci prosince 2009 vzrostla míra nezaměstnanosti na 9,2 % a průměrná míra nezaměstnanosti se zvýšila na 8,0 %, což představovalo oproti roku 2008 výrazně vyšší hodnotu (MPSV, 2009).

Vliv světové hospodářské krize se projevoval i v prvních měsících roku 2010, kdy míra nezaměstnanosti byla 7,28 %. V lednu vzrostla míra registrované nezaměstnanosti na 9,8 % a v únoru se dostala až na hodnotu 9,9 %, a staly se tak nejvyššími hodnotami od roku 2004. V roce 2011 nezaměstnanost klesla na 6,71 % (MPSV, 2011).

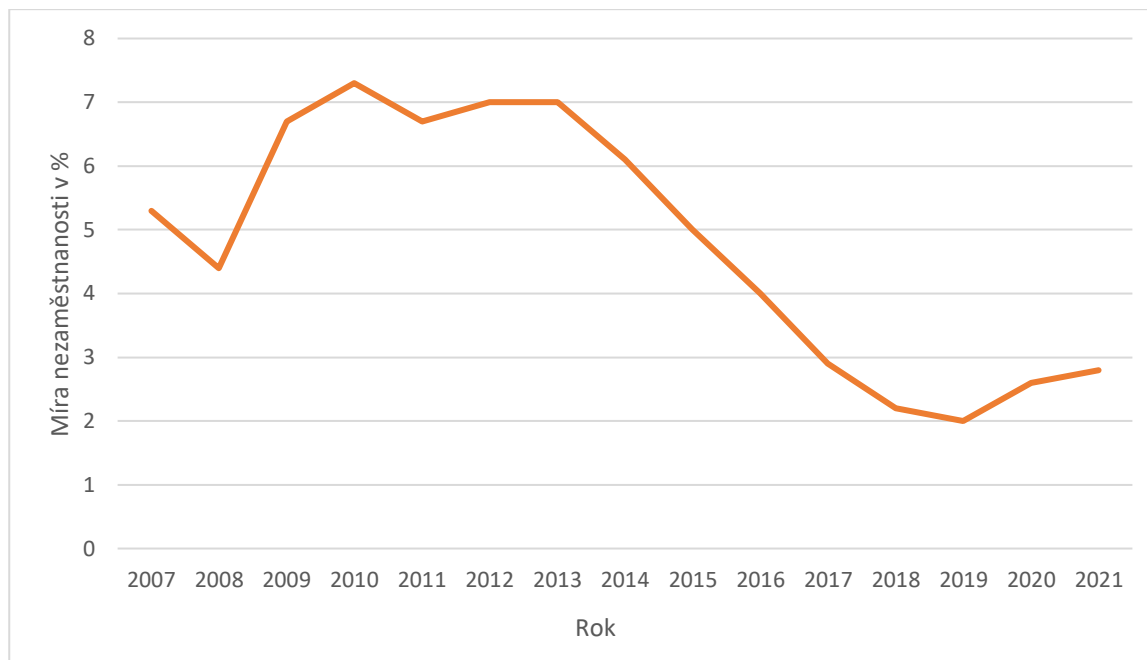
Vývoj nezaměstnanosti v roce 2012 nebyl tak příznivý jako ten minulý. V prvním pololetí 2012 sice nezaměstnanost dále klesala, ale pomaleji. V lednu míra nezaměstnanosti dosáhla 9,1 % a v červnu 8,1 %. Ve druhém pololetí začala nezaměstnanost narůstat a na konci roku vzrostla na 9,4 %. V první polovině roku 2013 se registrovaná nezaměstnanost meziročně pořád zvyšovala, ale ve druhé polovině se její růst začal zpomalovat (MPSV, 2013).

Poprvé od roku 2012 začala nezaměstnanost v polovině roku 2014 klesat a její hodnota byla 6,11 %. Na rozdíl od konce června 2013, kdy bylo evidováno 540,5 tisíc uchazečů o zaměstnání, byl na konci prvního pololetí 2014 jejich počet 537,2 tisíc. Pokles nezaměstnanosti pokračoval i v roce 2015, kdy její hodnota činila 5,05 %, což byla nejlepší hodnota od roku 2008. V průběhu roku 2016 klesala nezaměstnanost oproti roku 2015 pomaleji. V listopadu 2016 se Česká republika zařadila k zemím s nejnižší mírou nezaměstnanosti v EU, její hodnota dosáhla 3,7 %. S růstem poptávky po pracovních a příznivým vývojem ekonomiky byl pokles nezaměstnanosti v roce 2017 intenzivnější. Míra nezaměstnanosti činila 2,24 %. Na jedno volné pracovní místo v průměru připadalo 1,8 uchazečů o zaměstnání. Příčinou zpomalení poklesu nezaměstnanosti v průběhu celého roku 2018 byla strukturální nerovnováha na trhu práce. V roce 2019 pokles nezaměstnanosti dále zpomaloval. Na jedno volné pracovní místo připadalo v průměru 0,6 uchazečů o zaměstnání, čímž se tato hodnota stala historicky nejnižší. Míra nezaměstnanosti činila 2,01 % (MPSV, 2015, 2017, 2018).

V březnu 2020 došlo kvůli příchodu Covidu-19 ke stagnaci nezaměstnanosti a v dubnu k jejímu nárůstu. Meziroční nárůst nezaměstnaných činil v polovině roku 73,9 tisíc. Míra nezaměstnanosti se zvýšila na 2,55 %. Podíl nezaměstnaných osob v roce 2021 vzrostl na 3,1 %, to je o 0,5 p. b. méně než v minulém roce. Míra nezaměstnanosti činila 2,89 % a stejně jako v roce 2020 patřila k nejnižším v EU. V říjnu s klesajícím počtem

volných pracovních míst klesala i nezaměstnanost. Trh práce byl ovlivněn poptávkou zaměstnavatelů po technických a dělnických profesích. (MPSV, 2021).

Graf 5 - Míra nezaměstnanosti v ČR v letech 2007 až 2021 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě ČSÚ, 2023

4.1.3 Nezaměstnanost v krajích v letech 2007 až 2021

V tabulce č. 1 jsou zobrazeny míry nezaměstnanosti podle jednotlivých krajů ČR. S nejvyšší nezaměstnaností dlouhodobě bojují Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský kraj, což jsou kraje s vysokou koncentrací těžkého průmyslu. Nejvyšší míry nezaměstnanosti dosáhl Ústecký kraj v roce 2010, kdy hodnota činila 11,2 %. Důvodů vysoké nezaměstnanosti v těchto oblastech je více. Jedním z nich je nízká úroveň vzdělání. Velká část obyvatel má pouze základní nebo žádné. V důsledku transformace české ekonomiky je dalším problémem změna struktury hospodářství, která nejvíce zasáhla oblast těžby uhlí a hutnictví. Naopak nejnižší nezaměstnanost byla zaznamenána v hlavním městě, tedy Praze, kde se nezaměstnanost pohybuje zhruba okolo 2 % (kurzycz, 2021).

Tabulka 1 - Nezaměstnanost v ČR v letech 2007 až 2021 podle krajů (v %)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Praha	2,4	1,9	3,1	3,8	3,6	3,1	3,1	2,5	2,8	2,2	1,7	1,3	1,3	2,3	2,3
Středočeský	3,4	2,6	4,4	5,2	5,1	4,6	5,2	5,1	3,5	3,1	2,1	2	1,3	1,9	2,5
Jihočeský	3,3	2,6	4,3	5,3	5,5	5,7	5,2	5,9	4	2,8	2,2	1,4	1,8	1,8	1,8
Plzeňský	3,7	3,6	6,3	5,9	5,2	4,8	5,2	5,1	3,8	3,4	1,9	1,5	1,3	2,2	3,1
Karlovarský	8,2	7,6	10,9	10,8	8,5	10,5	10,2	9	6,7	5,4	3,3	2,9	4,2	4,7	5,7
Ústecký	9,9	7,9	10,1	11,2	9,9	10,8	9,4	8,5	7,6	5,1	3,5	3,6	2,5	3,7	3,7
Liberecký	6,1	4,6	7,8	7	7,2	9,3	8,3	6,5	5,5	4,4	3,7	1,9	1,8	2,9	2,6
Královéhradecký	4,2	3,9	7,7	6,9	7,1	7,1	8,2	6,2	5,6	4,1	2,2	2,3	1,6	2,6	2,3
Pardubický	4,4	3,6	6,4	7,2	5,6	7,7	8,4	6,4	4,6	3,7	2,7	1,7	1,6	1,6	2,3
Kraj Vysočina	4,6	3,3	5,7	6,9	6,4	6,4	6,7	5,6	4,7	3,2	2,7	1,7	1,4	2,2	2,1
Jihomoravský	5,4	4,4	6,8	7,7	7,5	8,1	6,8	6,1	5	3,9	3,3	2,6	2,1	2,3	2,5
Olomoucký	6,3	5,9	7,6	9,1	7,6	7,7	9,2	7,7	5,9	3,7	3,1	2,6	2,4	3,1	2,6
Zlínský	5,5	3,8	7,3	8,5	7,6	7,4	6,8	6,1	4,7	4	3,6	1,8	2	1,9	1,8
Moravskoslezský	8,5	7,4	9,7	10,2	9,3	9,5	9,9	8,6	8,1	6,9	4,7	3,7	3,7	3,6	4,6

Zdroj: vlastní zpracování na základě ČSÚ, 2023

4.1.4 Nezaměstnanost podle pohlaví v letech 2007 až 2021

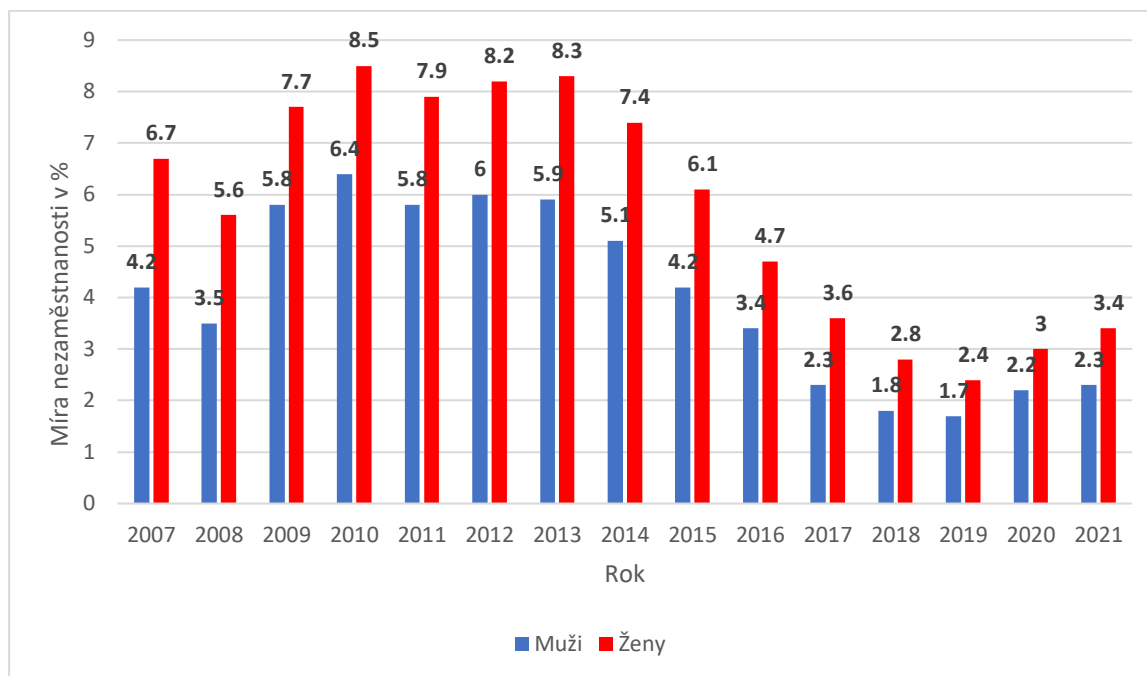
Jak můžeme vidět v grafu č. 3 průměrná míra nezaměstnanosti u žen je výrazně vyšší než u mužů. Společnost totiž stále zařazuje ženy do domácí sféry a muže považuje za živitele rodiny. Ženy jsou tedy brány jako pečovatelky o děti a domácnost, čímž se hlavním důvodem vyšší nezaměstnanosti žen stává mateřství. Často u žen dochází ke ztrátě zaměstnání hned po návratu z rodičovské dovolené. Je tomu tak bezmála u 30 % žen s dvouletými a 60 % žen s tříletými dětmi. Je to způsobeno tím, že v průběhu rodičovské dovolené se snižuje její produktivita, ztrácí potřebné teoretické i praktické znalosti nebo se v době její nepřítomnosti změnil či úplně zrušil obsah jejího zaměstnání. Zaměstnavatelé dávají přednost mužům i z důvodu častých nemocí dětí, což u žen zvyšuje pravděpodobnost absence v zaměstnání. Mnoho žen si ale děti pořídí v mladém věku a kariérou se zabývají až poté. A právě proto bývají ženy propuštěny ze svého zaměstnání mezi prvními (IDEA, 2015).

Poprvé za desetiletí bylo v lednu 2010 v Evropě bez práce více mužů než žen. Důvodem byla hospodářská krize, která zasáhla nejvíce odvětví jako je průmysl a stavebnictví, kde se uplatňují převážně muži. Bez práce bylo 9,3 % žen a 9,7 % mužů.

V roce 2008 nezaměstnanost oproti předchozímu roku poklesla. V roce 2009 nezaměstnanost opět vzrostla, u mužů o 2,3 procentního bodu a u žen o 2,1 p. b. Nezaměstnanost pak rostla až do roku 2013 s výjimkou v roce 2011, kdy nastal lehký pokles u mužů i žen o 0,6 procentního bodu. Od roku 2014 začala nezaměstnanost u obou pohlaví klesat. K nárustu došlo až v roce 2020 v důsledku pandemie Covidu-19.

Nejmenší rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti u mužů a žen byl v roce 2019 a činil pouze 0,7 p. b.

Graf 6 - Nezaměstnanost v ČR podle pohlaví v letech 2007 až 2021 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě ČSÚ, 2023

4.1.5 Nezaměstnanost podle věku v letech 2007 až 2021

Jak lze vyčíst z tabulky č. 2, nejvíce nezaměstnanost postihuje osoby v mladém věku, přesněji od 15 do 29 let. Skupina od 15 do 19 let je nezaměstnaností zasažena nejvíce. Jedná se o studenty, kteří dokončili buď základní nebo střední vzdělání. A se základním vzděláním se zaměstnání shání těžko. Ve skupině 20 – 24 let je vysoká nezaměstnanost dána tím, že se zde nachází studenti, kteří pokračují ve studiu na vysoké škole. Skupina od 25 do 29 let zahrnuje převážně čerstvé absolventy, kteří nemají tolik praxe a zkušeností, což spousta firem vyžaduje. Podíl na nezaměstnanosti v této skupině mají také ženy na mateřské (Baudyšová, 2012).

Nejvyšší nezaměstnanost se pohybovala okolo roku 2012, kdy ve skupině od 15 do 19 let dosahovala až 46 %. Důvodem byla hospodářská krize, která v tuto dobu vrcholila. V roce 2013 se situace začala obracet k lepšímu až do roku 2020, kdy se sestupný trend zastavil a nezaměstnanost opět po sedmi letech stoupla kvůli pandemii Covidu-19.

Tabulka 2 – Nezaměstnanost v ČR podle věku v letech 2007 až 2021 (v %)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
15 až 19 let	26,9	24,4	34,5	39,2	41,7	46,4	43,1	36,8	31,8	24,6	22,1	18	15,8	21,5	25,7
20 až 24 let	8,8	8	14,3	15,9	15,4	16,7	16,8	13,6	10,7	9,2	6,5	5,6	4,5	6,5	6,2
25 až 29 let	5,2	4,1	8,2	9,4	7,9	8,9	8,1	7,4	6,7	5,5	3,5	3,1	2,6	3,9	3,6
30 až 34 let	5,2	4,7	6,6	6,2	6,1	6,4	7,2	6,6	5,9	4,3	2,9	2,4	2,6	3,6	3,2
35 až 39 let	4,8	3,7	5,1	5,5	5,3	5,6	6,2	5,5	4,6	3,2	3	2,2	1,9	2,5	3,2
40 až 44 let	4,5	3,2	4,9	5,6	5,1	5,1	5,2	4,4	3,6	2,9	2,2	1,6	1,4	1,9	2,4
45 až 49 let	4,5	4,2	5,1	5,9	5,4	5,2	5,2	5	3,5	2,6	2,1	1,5	1,4	1,6	1,8
50 až 54 let	5,3	3,9	5,6	6,6	6,2	6	5,8	5	4,2	3,4	2,6	1,8	1,5	1,9	2,3
55 až 64 let	4,6	3,9	5,7	6,5	5,8	5,8	5,8	4,9	4,4	3,8	2,4	2	2	2	2,4

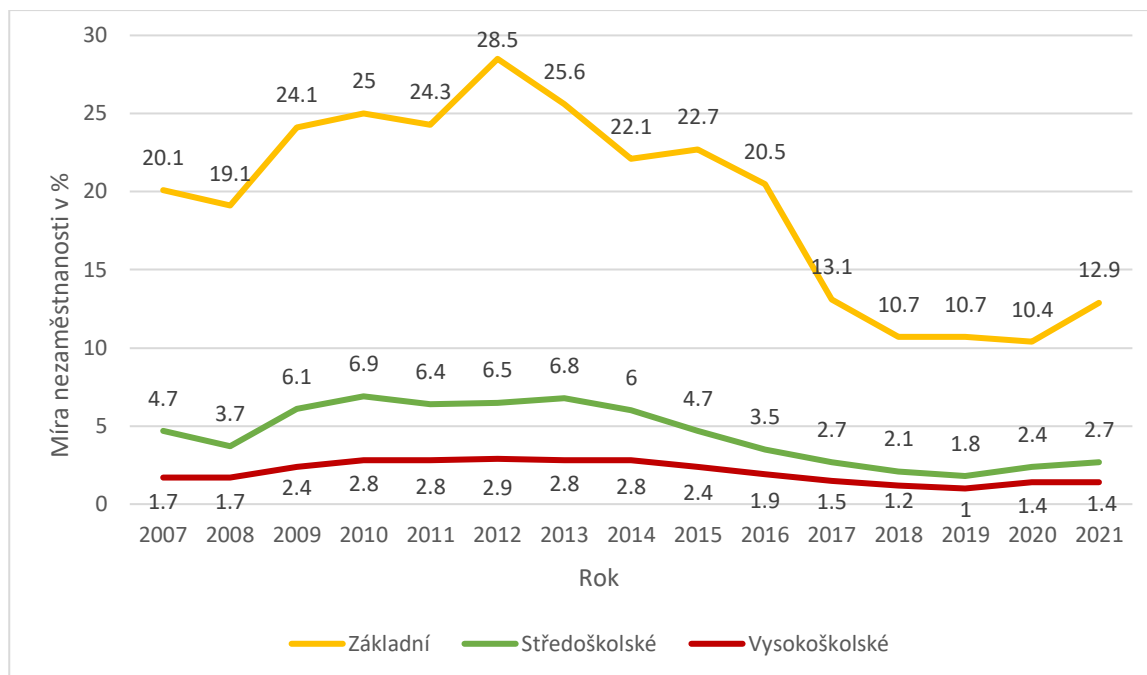
Zdroj: vlastní zpracování na základě Eurostat, 2023

4.1.6 Nezaměstnanost podle dosaženého vzdělání v letech 2007 až 2021

Míra nezaměstnanosti osob úzce souvisí s dosaženým stupněm vzdělání. U osob s nižším stupněm vzdělání je vyšší míra nezaměstnanosti ve srovnání s osobami, které mají vysokoškolské vzdělání. I tak nezaměstnanost lidí se základním vzděláním postupem času klesala. Jak lze v grafu č. 4 vidět, od roku 2007 do roku 2012 tato nezaměstnanost převážně rostla. V roce 2012 nezaměstnanost činila 28,5 % a tím představovala největší nezaměstnanost za sledované období. Ve srovnání s nezaměstnaností osob s vysokoškolským vzděláním je zde rozdíl 25,6 %. Od roku 2013 nezaměstnanost začala postupně klesat. V roce 2020 byla zaznamenána nejnižší míra nezaměstnanosti u osob se základním vzděláním, která činila 10,4 %.

Nejnižší míra nezaměstnanosti, jak už bylo řečeno, je tedy u osob s vysokoškolským vzděláním. Je to zapříčiněno tím, že mají největší uplatnění na trhu práce z důvodu absolvovaných praxí při studiu. Nejnižší míra nezaměstnanosti u těchto osob byla evidována v roce 2019 s 1 %. Zároveň byla nejnižší i u osob se středoškolským vzděláním, kdy dosahovala 1,8 %. Rozdíl v nezaměstnanosti mezi osobami se středoškolským a vysokoškolským vzděláním tak činil pouhých 0,8 %. Z grafu č. 4 lze také vyčíst, že míra nezaměstnanosti u osob s vysokoškolským vzděláním se nějak zásadně nemění. Stále se pohybuje okolo 1 – 2 % (Baudyšová, 2012)

Graf 7 – Nezaměstnanost v ČR podle vzdělání v letech 2007 až 2021 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Eurostat, 2023

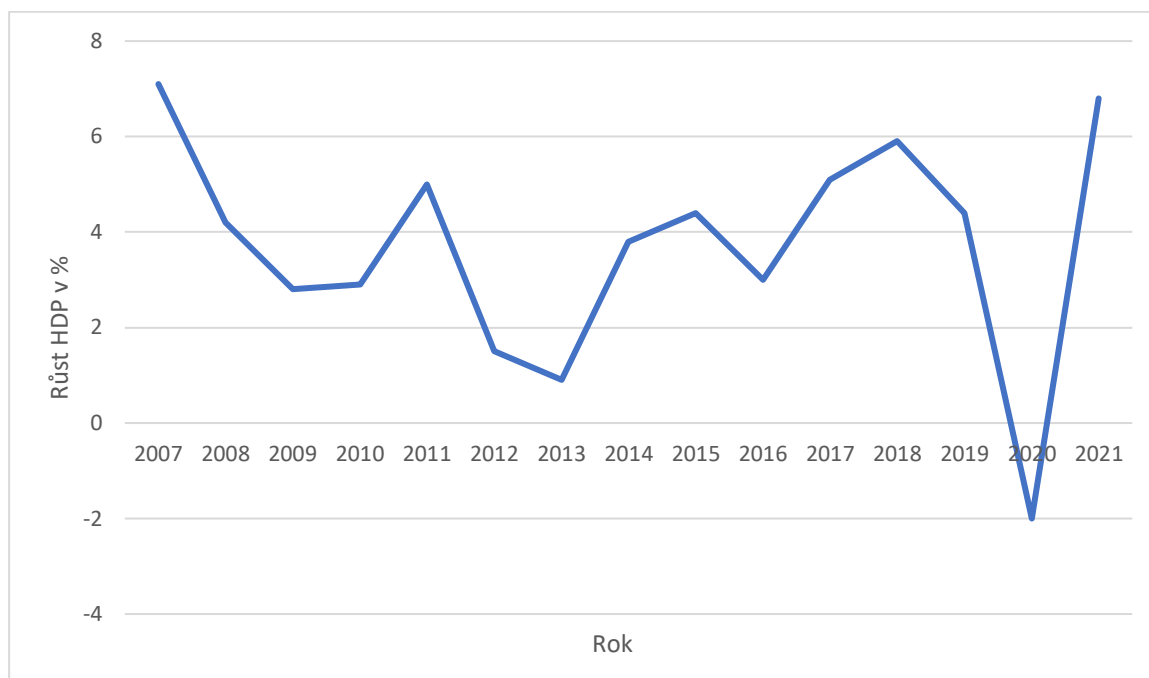
4.2 Polská republika

Polská republika je stát ležící ve střední Evropě, na jihu sousedí s Českou republikou a Slovenskem, na západě s Německem, na východě s Ukrajinou a Běloruskem a na severu s Litvou a Ruskem. Na severním pobřeží je obklopeno Baltským mořem. Hlavním městem je Varšava. Administrativně je rozdělena na 16 vojvodství. V Polsku žije 37,7 milionů obyvatel a stává se tak 5. nejlidnatější zemí Evropské unie. Jeho rozloha je 312 679 km². Politické zřízení Polska je parlamentní republika. Hlavou státu je prezident, který je volen přímo volbou každých 5 let a hlavou vlády je premiér. Aktuálně je prezidentem Andrzej Duda. Parlament je dvoukomorový, skládá se ze Sejmu a Senátu. Polsko je známé svým silně katolickým zaměřením, k němuž se hlásí přes 90 % obyvatel. V roce 2004 vstoupilo do Evropské unie stejně jako ČR. Měnou je v Polsku zlotý a úředním jazykem je polština. Strojírenský a chemický průmysl patří k základům polského exportu. Na tvorbě HDP se nejvíce podílí služby s podílem 58 % (Evropská unie, 2023) a (BusinessINFO.cz, 2022).

4.2.1 Vývoj HDP v letech 2007 až 2021

Hrubý domácí produkt v roce 2007 vzrostl o 7,1 % oproti minulému roku. Polsko se konečně dostalo do maastrichtského rozpočtového stropu ve výši 3 % HDP. Hlavní příčinou byly zvýšené příjmy státu díky vysokému ekonomickému růstu. Domácí poptávka rostla zvláště rychle v letech 2005 – 2008. V tomto období rostla hrubá tvorba kapitálu rychleji než konečná spotřeba. Mezitím co podíl spotřeby domácností na domácí poptávce klesal, konečná spotřeba vlády pomalu rostla. Ve druhé polovině roku 2008 došlo v Polsku k výraznému zpomalení hospodářského růstu z důvodu globální finanční krize a recese světové ekonomiky. Hrubý domácí produkt v roce 2008 vzrostl o 4,2 %. Polsko bylo jedinou zemí v EU, u které v roce 2009 nedošlo k poklesu HDP. Díky stabilní konečné spotřebě a rostoucímu čistému exportu se polská ekonomika vyhnula recesi, pouze se zpomalil hospodářský růst. V letech 2010 - 2011 začal HDP růst rychleji, přibližně 4 % ročně. Došlo také ke zrychlení domácí poptávky a to zejména díky velkým investicím. V roce 2012 se růst HDP zpomalil na 2 %. V roce 2013 klesl HDP na 0,9 %. Hodnota růstu HDP byla 1,3 %. V letech 2015 a 2016 docházelo v Polsku k mírné deflaci. Hrubý domácí produkt v roce 2014 vzrostl o 3,8 %. ale v roce 2017 již 4,4 %. V roce 2020 došlo k poklesu ekonomiky o 2,5 %. Po zotavení z pandemie v roce 2021 se hrubý domácí produkt zvýšil o 5,7 %, nejvíce od roku 2007 (FRIEDRICH EBERT STIFTUNG, 2012).

Graf 8 - Vývoj růstu HDP v Polsku v letech 2007 až 2021 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě světové banky, 2023

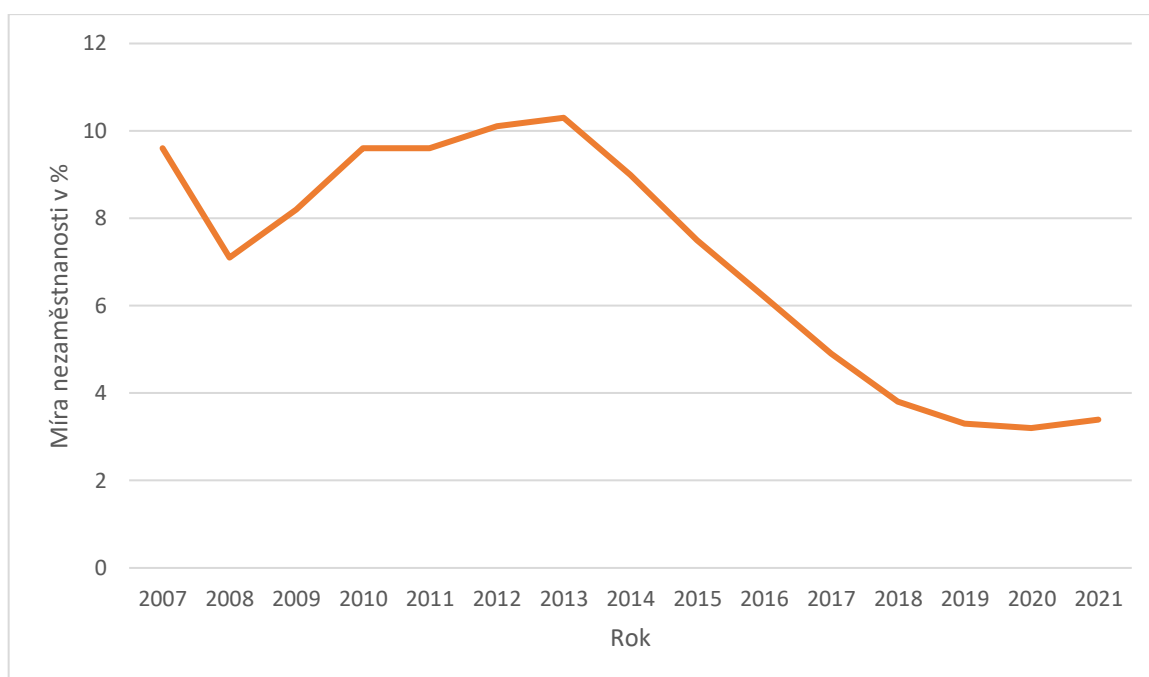
4.2.2 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2007 až 2021

V letech 2001 až 2007 míra dlouhodobé nezaměstnanosti dosahovala v průměru 9,3 % a od roku 2008 do roku 2016 nikdy nepřesáhla 5 %. V roce 2009 globální krize zvýšila nezaměstnanost a zasáhla nejvíce zpracovatelský průmysl, u kterého došlo ke kolapsu vnější poptávky.

Při vstupu do EU patřilo Polsko k zemím s nejvyšší nezaměstnaností v EU, což se ale v roce 2012 změnilo, kdy se míra nezaměstnanosti v Polsku začala držet pod průměrem EU, díky čemuž se teď řadí mezi země s nejnižší nezaměstnaností v EU. Míra nezaměstnanosti stoupla v roce 2013 na 10,5 %. Od roku 2014 míra nezaměstnanosti docela rychle klesala až do roku 2019, kdy míra nezaměstnanosti činila 3,3 %. Mezitím v roce 2016 dosáhla 5,5 %, což je nejnižší úroveň od roku 1989. Na konci roku 2018 klesl poprvé za 30 let počet nezaměstnaných pod 1 milion na 968 900 a míra registrované nezaměstnanosti se snížila na 5,8 %. Růst zaměstnanosti byl způsobem třemi hlavními důvody. Prvním důvodem je zvyšující se dosažené vysokoškolské vzdělání u osob, které vstupují na trh práce. Druhým je zvýšení míry zaměstnanosti starších pracovníků, především po roce 2006. Mezi lety 2000 a 2016 se míra zaměstnanosti populace ve věku 15 - 64 let zvýšila o 9,3 procentního bodu. A posledním důvodem je vzrůst dočasného

zaměstnávání, včetně práce na dobu určitou, agentur dočasné práce a občanskoprávních smluv. V roce 2020 z důvodu pandemie Covidu-19 se pokles míry registrované nezaměstnanosti zastavil. Míra nezaměstnanosti představovala 3,2 % a meziročně klesla o 0,1 procentního bodu. Od začátku roku 2021 míra nezaměstnanosti klesala a byla jednou z nejnižších v Evropě (ECONSTOR, 2018).

Graf 9 - Míra nezaměstnanosti v Polsku v letech 2007 až 2021 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě světové banky, 2023

4.2.3 Nezaměstnanost podle vojvodství v letech 2008 až 2021

V tabulce č. 3 jsou vyobrazeny míry nezaměstnanosti v jednotlivých vojvodstvích Polské republiky v letech 2007 až 2021. Z této tabulky lze vyčíst, že největší problém s nezaměstnaností má po dobu sledovaného období Varmijsko - mazurské vojvodství. Nejvyšší hodnoty zde nezaměstnanost dosahovala v roce 2013, kdy činila 21,6 %. Naopak nejnižší nezaměstnanost je vidět u Velkopolského vojvodství, kde hodnota míry nezaměstnanosti činila 2,8 % v roce 2019.

Do roku 2013 se nezaměstnanost ve všech vojvodstvích zvyšovala. Až v roce 2014 se situace obrátila a nezaměstnanost začala až do roku 2019 postupně klesat. V roce 2020 došlo opět ke změně, kdy kvůli pandemii Covidu-19 nezaměstnanost všude vzrostla.

Tabulka 3 – Nezaměstnanost v Polsku podle vojvodství v letech 2008 až 2021 (v %)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2018	2019	2020	2021
Dolnoslezské	10	12,5	13,1	12,4	13,5	13,1	10,4	8,5	7,2	5,2	4,6	5,6	4,8
Kujavsko-pomořské	13,3	15,8	17	17	18,1	18,2	15,5	13,2	12	8,8	7,8	8,9	7,7
Lodžské	11,2	12,8	13,1	13,2	14,2	14,4	12,6	11,7	10,3	8	7,4	8,2	7,2
Lublinské	12,5	15,9	15,5	15,4	15,9	15,7	12,5	10,5	8,6	5,8	4,9	6,2	4,9
Lubušské	9,2	11,6	12,2	12,9	14	14,1	11,8	10,3	8,5	6,1	5,4	6,2	5,6
Malopolské	7,5	9,7	10,4	10,5	11,4	11,5	9,7	8,3	6,6	4,7	4,1	5,3	4,5
Mazovské	7,3	9	9,7	9,8	10,7	11,1	9,6	8,3	7	4,9	4,4	5,2	4,6
Opolské	9,8	12,6	13,6	13,3	14,4	14,2	11,8	10,1	9	6,6	5,8	6,9	6
Podkarpatské	13	15,5	15,4	15,5	16,4	16,3	14,6	13,2	11,5	8,7	7,9	9,1	8,2
Podleské	9,7	12,6	13,8	14,1	14,7	15,1	12,9	11,8	10,3	7,7	6,9	7,8	7
Pomořské	8,4	12	12,3	12,5	13,4	13,2	11,1	8,9	7,1	4,9	4,4	5,9	5,1
Slezské	6,9	9,2	10	10,2	11,1	11,3	9,6	8,2	6,6	4,3	3,6	4,9	4,2
Svatokřížské	13,7	14,7	15,2	15,2	16	16,6	14,1	12,5	10,8	8,3	7,9	8,5	7,3
Varmijsko-mazurské	16,8	20,2	20	20,2	21,3	21,6	18,7	16,2	14,2	10,4	9	10,1	8,6
Velkopolské	6,4	9,1	9,2	9,1	9,8	9,6	7,6	6,1	4,9	3,2	2,8	3,7	3,1
Západomořské	13,3	16,5	17,8	17,6	18,2	18	15,5	13,1	10,9	7,4	6,7	8,3	7,1

Zdroj: vlastní zpracování dle Statista, 2023

4.2.4 Nezaměstnanost podle pohlaví v letech 2007 až 2021

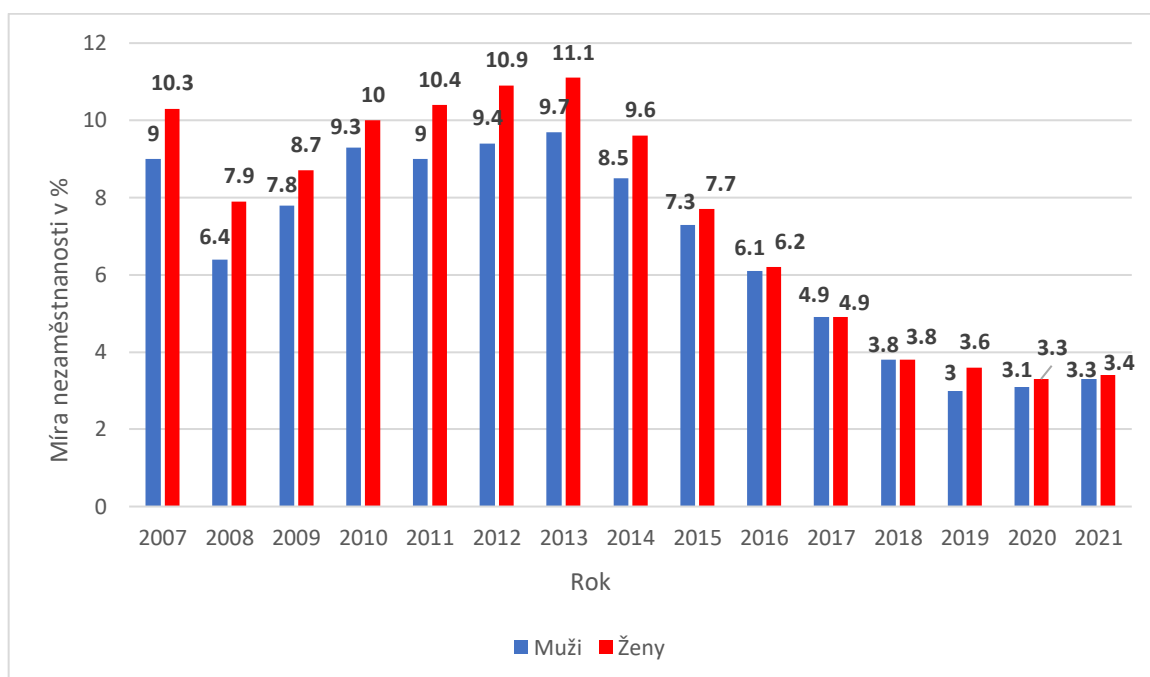
Většina recesí a zpomalení snižovala zaměstnanost v sektorech, kde převažovali muži a zaměstnanost žen byla méně citlivá na ekonomické cykly. V roce 2009 šla dynamika zaměstnanosti v důsledku globální krize dolů. Nejvíce byli zasaženi muži, kteří ztratili práci ve výrobě, část nezaměstnaných pohltil sektor služeb. Růst v sektoru služeb vtáhl do zaměstnání více žen a díky tomu se jejich situace na několik čtvrtletí zlepšila. V roce 2011 se začal výrobní sektor obnovovat a zaměstnávat zase více mužů. Sektor služeb ztratil dynamiku a došlo tak ke stagnaci zaměstnanosti žen. Ve druhé vlně krize se situace lišila. Tentokrát to byly ženy, které se v první polovině roku 2013 dostaly do složitější situace. Většinu pracovních míst získaly ale zpátky ve zbytku tohoto roku, kdy zaměstnanost začala zase růst. V Polsku je větší pravděpodobnost vysokoškolského vzdělání u mladých žen než mladých mužů. Ve věku 25 – 34 let dosáhlo vysokoškolského vzdělání 43 % žen a 29 % mužů. Genderové rozdíly jsou vidět i ve studovaných předmětech, zhruba 75 % absolventů oborů zaměřených na zdraví a sociální zabezpečení byly ženy. Na druhou stranu ve strojírenství bylo mezi absolventy pouze 34 % a v oblasti výpočetní techniky 16 % žen. Proto ženy tvoří 81 % zaměstnanců ve zdravotnictví a sociálních službách a 71 % učitelů. Ale naopak zase tvoří pouze 30 % v oblasti dopravy, skladování a komunikace. Je to dáno postojem společnosti, spíše než schopnostmi. Tradiční pohled na roli žen v placené a neplacené práci má přes polovinu rodičů.

Rodičovskou dovolenou čerpá méně než 3 % otců. Ke změně těchto postojů by mohla přispět podpora genderově spravedlivějšího využívání flexibilních úprav pracovní doby a nároky na rodičovskou dovolenou (ILO, 2015) a (OECD, 2012).

V Polsku je rozdíl odměňování žen a mužů 10 %, čímž se stává jedním z nejnižších v OECD. Stejně ale ženy tráví v průměru o dvě a půl hodiny více neplacenou prací než muži. U žen je také větší pravděpodobnost trvalého zaměstnání (OECD, 2012).

Na grafu č. 6 lze vidět, že od roku 2016 se rozdíly mezi nezaměstnaností mužů a žen výrazně zmenšují.

Graf 10 - Nezaměstnanost v Polsku podle pohlaví v letech 2007 až 2021 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě světové banky, 2023

4.2.5 Nezaměstnanost podle věku v letech 2007 až 2021

V tabulce č. 4 je vyobrazena nezaměstnanost podle různých věkových skupin. Jak lze z tabulky vyčíst, nejvyšší nezaměstnanost vykazuje věková skupina od 15 do 19 let. Studenti a absolventi škol nemají dostatečné množství zkušeností. Největší problém nastává u lidí se základním vzděláním a naopak absolventi vysokých škol mají nejmenší problém s nalezením zaměstnání. Další skupinou s vysokou nezaměstnaností jsou osoby ve věku od 20 do 24 let. V této kategorii se nachází hlavně studenti, kteří pokračují ve vysokoškolském studiu, což je důvod vysoké nezaměstnanosti. Také se zde ale mohou

vyskytovat ženy na mateřské dovolené, které k vysoké nezaměstnanosti přispějí. Na druhou stranu věkové skupiny 35 až 39 a 55 až 64 let vykazují nezaměstnanost nejnižší.

Nejvyšší nezaměstnanost ve sledovaném období nastala v roce 2012, kdy ve skupině od 15 do 19 let dosahovala až 37,7 %. Důvodem byla hospodářská krize. Od roku 2013 se situace obracela k lepšímu až do roku 2020, kdy se pokles nezaměstnanosti zastavil a nezaměstnanost opět po sedmi letech stoupla kvůli pandemii Covidu-19.

Tabulka 4 - Nezaměstnanost v Polsku podle věku v letech 2007 až 2021 (v %)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
15 až 19 let	22,2	20,1	27,4	30,5	33,5	37,7	37	35,9	32,9	32,2	23	19,7	19,2	17,2	19,5
20 až 24 let	21,6	16,9	19,8	22,8	24,9	25,3	26,3	22,7	19,7	16,3	14,1	11,1	9	10,3	11,3
25 až 29 let	10,6	8,2	9,8	12	12	13,1	13,6	11,8	10,1	8,1	5,9	5	4,4	4,8	4,5
30 až 34 let	8,2	5,9	6,5	7,9	8,1	8,4	8,7	8	6,5	5,6	4,4	3,6	3	2,9	3,5
35 až 39 let	6,7	5	6,1	6,8	6,7	7,4	7,8	6,7	5,6	4,7	4	3,2	3	2,6	2,8
40 až 44 let	7,6	5,3	5,7	7	6,8	7,4	7,9	6,8	5,7	4,6	3,4	2,6	2,2	2,2	2,5
45 až 49 let	8,6	5,6	6,2	7,4	7,4	7,8	7,8	6,9	5,7	4,5	3,6	3	2,4	2,1	2,2
50 až 54 let	8	6,1	6,7	8	7,8	7,9	7,9	7	6,2	4,7	3,9	2,8	2,4	2,3	2,4
55 až 64 let	6,8	5,3	6,3	7,1	6,9	7,4	7,7	6,8	5,4	4,4	3,7	2,8	2,4	2,1	2,5

Zdroj: vlastní zpracování na základě Eurostat, 2023

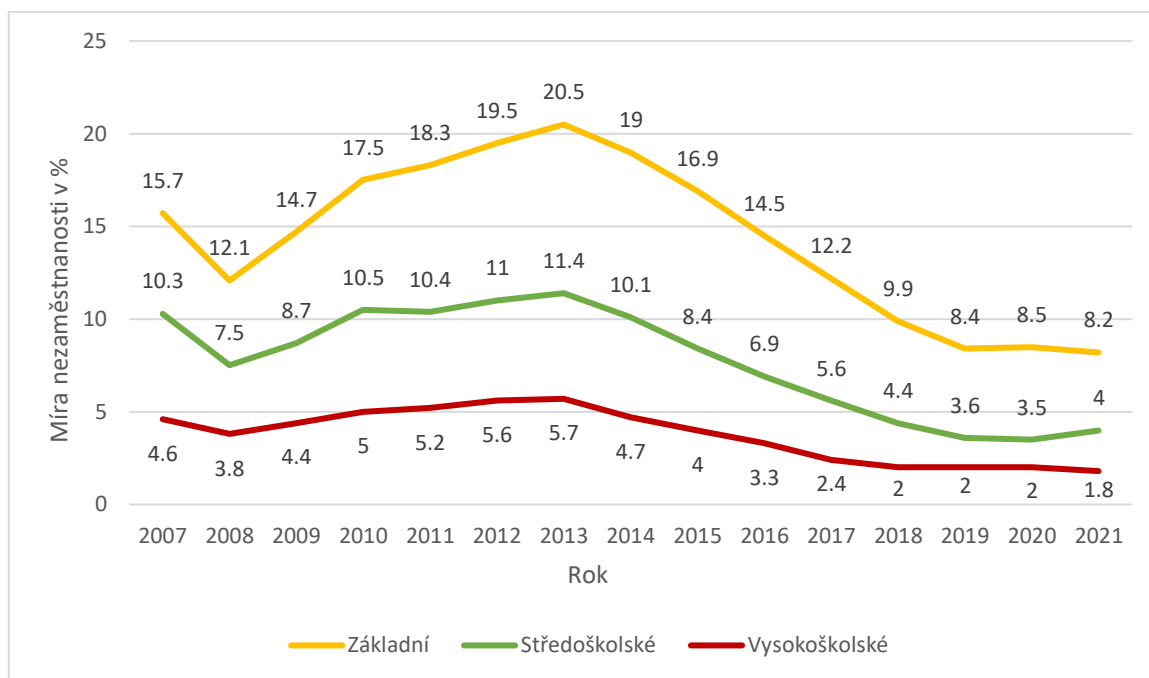
4.2.6 Nezaměstnanost podle dosaženého vzdělání v letech 2007 až 2021

V grafu č. 8 lze vidět, že míry nezaměstnanosti mají ve sledovaném období podobný průběh. Od roku 2007 do roku 2008 nezaměstnanost klesá a od roku 2009 roste až do roku 2013, kdy jsou hodnoty za sledované období nejvyšší. U osob s vysokoškolským vzděláním činí 5,7 %, u osob se středoškolským 11,4 % a u osob se základním 20,5 %. Od roku 2014 hodnoty opět klesají, pouze u osob se středoškolským vzděláním se nezaměstnanost v roce 2021 zvedne o půl procenta.

Osoby se základním vzděláním mají problém s nezaměstnaností nejvíce, protože je po nich poptávka nejnižší. Mají nejmenší uplatnění na trhu práce, jelikož nemají žádnou praxi ani kvalifikaci, která je v dnešní době k získání práce potřebná. Naopak o osoby s vysokoškolským vzděláním je na trhu práce zájem, protože jsou kvalifikovaní a znalí.

Nejnižší hodnoty byly zaznamenány v roce 2020 u osob se středoškolským vzděláním s 3,5 % a v roce 2021 u zbývajících dvou typů vzdělání. U vysokoškolského míra nezaměstnanosti činila 1,8 % a u základního 8,2 %.

Graf 11 - Nezaměstnanost v Polsku podle vzdělání v letech 2007 až 2021 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Eurostat, 2023

5 Výsledky a diskuse

5.1 Komparace vývoje HDP v ČR a Polsku

V grafu č. 9 lze vidět průběh růstu HDP v obou zkoumaných zemích. Po celou dobu sledovaného období je HDP České republiky nižší než HDP v Polsku až na rok 2015 a 2017. Také za toto období došlo ke dvěma vysokým propadům, které lze vidět v letech 2009 a 2020.

V roce 2008 činilo tempo růstu HDP v České republice 2,7 %, zatímco v Polsku 4,2 %. Následující roky zaznamenaly obě země pokles svého HDP v důsledku globální hospodářské krize, která o dost více zasáhla Českou republiku. Z 2,7 % se HDP snížilo v roce 2009 až na - 4,7 %. To představuje propad o 7,4 %. Polsko nebylo hospodářskou krizí tolik ovlivněno díky stabilní konečné spotřebě a rostoucímu čistému exportu, pouze se zpomalil hospodářský růst. Hrubý domácí produkt se v Polsku tedy snížil z 4,2 % na 2,8 %, to je pouze o 1,4 %. Obě země se však dokázaly poměrně rychle vzpamatovat a do roku 2010 se tempo růstu HDP vrátilo na předkrizovou úroveň. V následujících letech po krizi se tempo růstu HDP v ČR obecně pohybovalo kolem 2 až 3 %, přičemž se rok od roku měnilo a v Polsku se pohybovalo okolo 3 až 4 % s určitými odchylkami v jednotlivých letech.

V roce 2015 se HDP v České republice zvýšilo na 5,4 %, což je přesně o 1 % vyšší hodnota než v Polsku. Moc dlouho to ale nevydrželo, protože v roce 2016 hrubý domácí produkt v České republice klesl zase pod hodnotu Polské republiky. V roce 2017 HDP v České republice vzrostlo na 5,2 %, zatímco v Polsku byla jeho hodnota 5,1 %. Rozdíl je to tedy minimální. Druhý propad nastal v roce 2020 a to u obou zemí v důsledku pandemie Covidu-19. V České republice kleslo HDP na - 5,5 % a v Polské republice na - 2 %. Jedná se o největší propady za sledované období a v České republice šlo o nejhlubší propad v historii, kdy ekonomika poklesla o 8,5 %. Země se však dokázala poměrně rychle zotavit a v roce 2021 se HDP dostalo na 3,5 %. To samé Polská republika, u které byla hodnota hrubého domácího produktu 6,8 %.

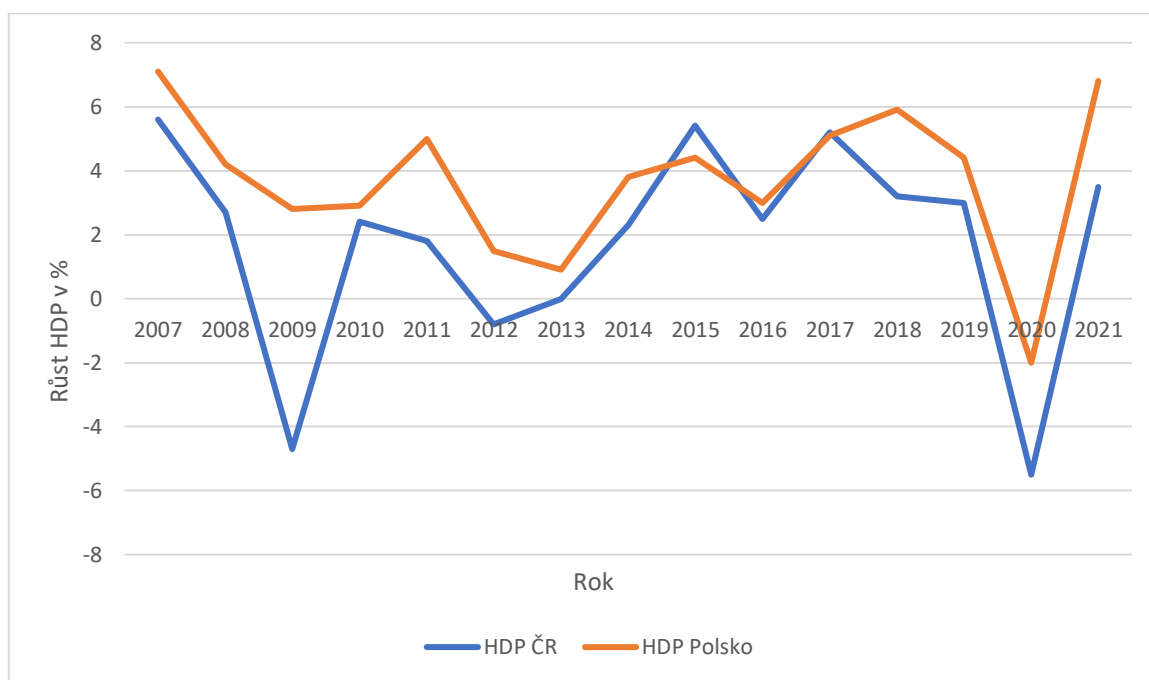
Polsko bylo v posledním desetiletí schopno dosáhnout konzistentnějšího růstu HDP než Česká republika. Například v letech 2010 až 2019 rostl HDP Polska v průměru o 3,8 % ročně, zatímco HDP České republiky rostl ve stejném období v průměru o 2,5 % ročně. Jedním z důvodů silnějšího růstu HDP Polska byla jeho diverzifikovaná a relativně velká

ekonomika, která zahrnuje silný výrobní sektor, rostoucí technologický průmysl a významné zahraniční investice. Naproti tomu ekonomika ČR je menší a více závislá na exportu, zejména v automobilovém průmyslu.

Dalším faktorem, který přispívá k rozdílům v růstu HDP mezi oběma zeměmi, je jejich demografický profil. Polsko má mladší populaci než Česká republika, od čehož se očekává, že přispěje k budoucímu hospodářskému růstu. Polsko navíc v posledních letech zaznamenalo významný pokrok ve snižování chudoby a zvyšování životní úrovně svých občanů, což pomohlo povzbudit domácí spotřebu a ekonomickou aktivitu.

Celkově lze konstatovat, že i když Česká republika měla za posledních 15 let obecně vyšší HDP než v Polsku, obě země zažívaly v průběhu času stálý nárůst HDP. Rozdíl v HDP mezi oběma zeměmi však zůstává značný.

Graf 12 - Vývoj HDP v ČR a Polsku v letech 2007 až 2021 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě ČSÚ a světové banky, 2023

5.2 Komparace vývoje nezaměstnanosti v ČR a Polsku

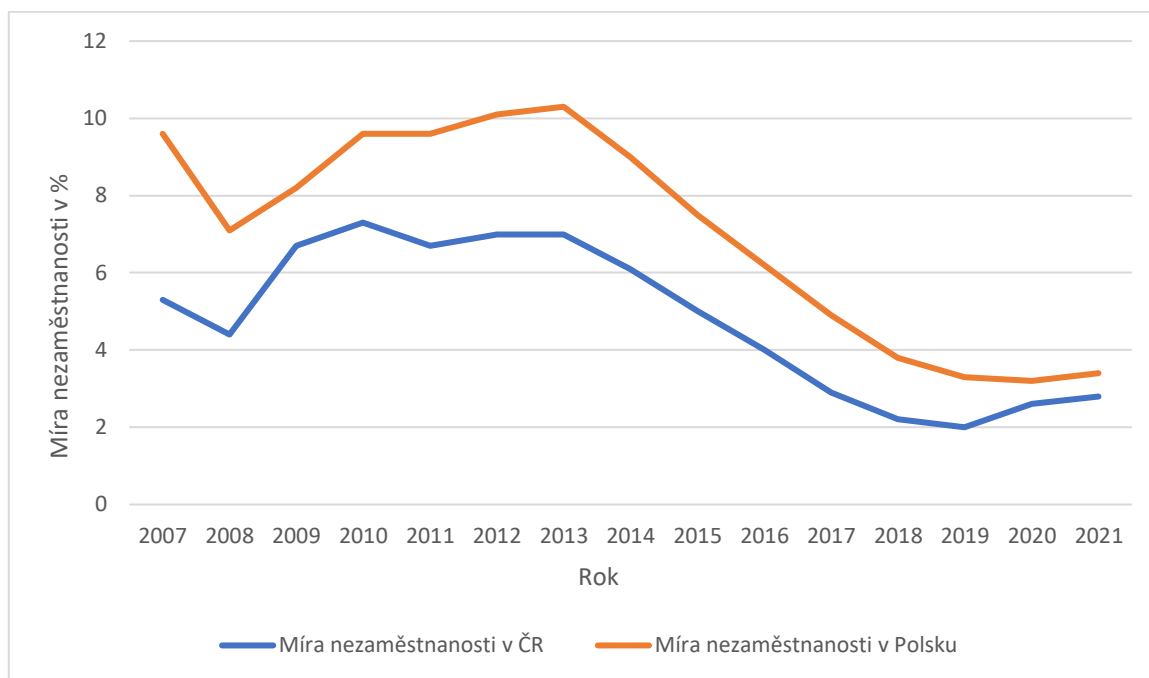
Z grafu č. 10 lze vyčíst, že obě země mají trend průběhu nezaměstnanosti podobný, avšak nezaměstnanost v České republice je po celou dobu sledovaného období nižší než v Polsku. Míra nezaměstnanosti se jak Polska, tak i ČR pohybuje pod průměrem EU.

V roce 2008 byla míra nezaměstnanosti v České republice 4,4 %, zatímco v Polsku 7,1 %. Během příštích let zaznamenaly obě země nárůst nezaměstnanosti v důsledku hospodářské krize. V roce 2009 dosáhla míra nezaměstnanosti v České republice 6,7 % a v Polsku 8,2 %. Od roku 2010 začala míra nezaměstnanosti klesat. Do roku 2015 klesla míra nezaměstnanosti v České republice na 5 % a v Polsku na 7,5 %. Jak lze na grafu vidět, období hospodářské krize však ale nebylo jediné období s vysokou nezaměstnaností za sledovanou dobu. K nejvyšší nezaměstnanosti došlo v roce 2013 v Polsku, kdy míra nezaměstnanosti činila 10,3 % a v roce 2010 v ČR, kdy míra nezaměstnanosti činila 7,3 %. Od roku 2014 nezaměstnanost klesala v obou státech skoro stejným tempem až do roku 2019, kdy nastala pandemie Covidu-19, což v České republice ovlivnilo nezaměstnanost více než v Polsku. Hodnota v roce 2020 se v České republice zvýšila o 0,6 %. V Polsku pandemie Covidu-19 míru nezaměstnanosti v roce 2020 tolik neovlivnila, dokonce se i 0,1 % snížila na 3,2 %. Až v roce 2021 došlo k nárůstu na 3,4 %.

Obě země zaznamenaly v posledních letech pokles míry nezaměstnanosti. V Polsku míra nezaměstnanosti postupně klesá od roku 2013, kdy byla na svém vrcholu s 10,3 %. V České republice je míra nezaměstnanosti posledních pár let trvale nízká a pohybuje se kolem 2-3 %.

Jedním z důvodů rozdílu v míře nezaměstnanosti mezi oběma zeměmi je jejich ekonomická struktura. Česká republika má rozmanitější ekonomiku s větším zaměřením na výrobu a export, zatímco polská ekonomika je více závislá na službách a zemědělství. Dalším faktorem, který mohl přispět k rozdílu v míře nezaměstnanosti jsou politiky a regulace trhu práce v jednotlivých zemích. Česká republika má flexibilnější trh práce s menšími omezeními při přijímání a propouštění, což může zaměstnavatelům usnadnit vytváření pracovních míst.

Graf 13 - Vývoj nezaměstnanosti v ČR a Polsku v letech 2007 až 2021 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě ČSÚ a světové banky, 2023

6 Závěr

Bakalářská práce se zabývá analýzou vývoje nezaměstnanosti ve vybraných státech Evropské unie, konkrétně tedy v České a Polské republice. Sledované období pro tuto analýzu bylo od roku 2007 až do roku 2021. Teoretická část se zaměřuje na vysvětlení samotného pojmu nezaměstnanosti a také pojmy úzce související s nezaměstnaností, tedy typy nezaměstnanosti, její příčiny a důsledky, trh práce a hlavní makroekonomické ukazatele jako je hrubý domácí produkt a inflace. V praktické byly nejdříve představeny jednotlivé země a následně se v této části práce soustřeďuje na vývoj hrubého domácího produktu, samotné nezaměstnanosti a dále také na vývoj nezaměstnanosti dle pohlaví, věku, krajů (v případě Polska vojvodství) a dosaženého vzdělání u obou vybraných států.

Bylo zjištěno, že oba státy patří k zemím s nejnižší nezaměstnaností, avšak Česká republika je na tom ještě lépe než Polsko. Na druhou stranu hospodářská krize zasáhla mnohem více Česko, kdy v roce 2009 hodnota HDP klesla až na $-4,7\%$ a Polsko nebylo tolik ovlivněno díky stabilní konečné spotřebě a rostoucímu čistému exportu. Celkově vývoj hrubého domácího produktu je na tom lépe v Polské republice. Až v roce 2020 rapidně klesl u obou zemí kvůli pandemii Covidu-19, kdy se hrubý domácí produkt propadl v Česku na $-5,5\%$ a v Polsku na -2% . Dále byla zkoumána nezaměstnanost v Česku dle jednotlivých krajů a v Polsku dle vojvodství. Zde bylo vyhledáno, že nejvíce je nezaměstnaností zasažen Ústecký kraj kvůli nízké úrovni vzdělání a v Polsku je tomu tak u Varmijsko - mazurského vojvodství. Naopak nejnižší nezaměstnaností se může chlubit Velkopolské vojvodství.

Z hlediska nezaměstnanosti dle pohlaví bylo zjištěno, že u žen jsou hodnoty nezaměstnanosti v celém sledovaném období vyšší jak u mužů a je tomu tak v obou státech. Důvodů je více, mezi ty nejhlavnější patří fakt, že ženy jsou stále považovány za pečovatelku o děti a domácnost, s tím se pojí i další důvod a tím je rodičovská dovolená, kvůli které ženy kolikrát ztrácí potřebné teoretické i praktické znalosti.

Dále proběhla analýza nezaměstnanosti podle věku. Nejvyšší hodnoty nezaměstnanosti se vyskytují ve věkové kategorii 15 – 19 let, jak u Česka tak u Polska. Jedná se totiž o absolventy škol, kteří nemají dostatek zkušeností a praxi.

V neposlední řadě byla provedena analýza nezaměstnanosti dle dosaženého stupně vzdělání. Tato analýza prokázala, že nejvyšší nezaměstnaností je postihnuta skupina osob pouze se základním vzděláním. Nejsou totiž dostatečně kvalifikovaní a zkušení. Po

osobách s vysokoškolským vzděláním je poptávka největší a míra nezaměstnanosti je u nich tedy nejnižší, protože jsou dostatečně kvalifikovaní a znalý.

7 Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

KLÍMA, Jan, 2006. *Makroekonomie*. Brno: Alfa Publishing, 141 s. ISBN 80-86851-27-3.

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ, 2014. *Makroekonomie - teorie a praxe*. Plzeň: Aleš Čeněk, 223 s. ISBN 978-80-7380-492-3.

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Lucie SEVEROVÁ a Roman SVOBODA, 2020. *Mikroekonomie - teorie a aplikace*. Plzeň: Aleš Čeněk, 309 s. ISBN 978-80-7380-818-1.

JUREČKA, Václav a kolektiv, 2017. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 368 s. ISBN 978-80-271-9266-3.

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Lucie SEVEROVÁ a Dana STARÁ, 2020. *Makroekonomie. Makroekonomický přehled*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 262 s. ISBN 978-80-7380-831-0.

BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ, 2013. *Nezaměstnanost*. 2., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 187 s. ISBN 978-80-247-4282-3.

MANKIW, N. Gregory, 1999. *Zásady ekonomie*. Praha: Grada Publishing, 768 s. ISBN 978-80-7169-891-3.

MAREŠ, Petr, 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vydání třetí, upravené. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-08-3.

Elektronické zdroje

Unemployment rates by sex, age and educational attainment level (%), 2023. *Eurostat* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSA_URGAED__custom_5006620/default/table?lang=en

Unemployment. *THE WORLD BANK* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z:
https://genderdata.worldbank.org/indicators/sl-uem-zs/?estimate=National&geos=POL&view=trend&year-range=2007_2021

Unemployment, total - Poland, 2023. *THE WORLD BANK* [online]. [cit. 2023-03-07].
Dostupné z:
<https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?end=2021&locations=PL&start=2007>

GDP growth - Poland. *THE WORLD BANK* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2021&locations=PL&start=2007>

Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2007, 2008. *MPSV* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z:
<https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/Anal2007.pdf/821e470c-c8ed-f8f7-4c3d-af6fc3603caf>

Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2008, 2009. *MPSV*[online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z:
<https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/Anal2008.pdf/0632a30d-7be0-4da2-5166-48bab56171f>

Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2010, 2011. *MPSV* [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z:
<https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/Anal2010.pdf/c1073446-b6ff-7614-9155-8ec7274b6e13>

Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2012, 2013. *MPSV* [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z:
<https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/anal2012.pdf/135de1e0-b5c5-2042-0a62-0815bb145cae>

Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2014, 2015. *MPSV* [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/anal2014.pdf/b065f784-ba34-a828-2671-800c1eb49dbe>

Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2016, 2017. *MPSV* [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/anal2016.pdf/7334c3b3-6d91-13e5-b8d7-50ba19139f6e>

Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2017, 2018. *MPSV* [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/anal2017.pdf/449c27ea-e9d3-77d0-07eb-40b0acf074e7>

Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2020, 2021. *MPSV* [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/2419647/Analýza_text_2020.pdf/3052205e-07fb-99a3-fbac-e43d3138c7e1

Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti. *České sociální podnikání* [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://ceske-socialni-podnikani.cz/financovani/podpory-zamestnanosti/2775-nastroje-aktivni-politiky-zamestnanosti>

Analýza vývoje ekonomiky ČR a odvětví v působnosti MPO za rok 2009, 2010. *MPO* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z:

<https://www.mpo.cz/dokument66054.html>

Analýza vývoje ekonomiky ČR za rok 2014, 2015. *MPO* [online]. [cit. 2023-03-07].

Dostupné z: <https://www.mpo.cz/dokument160232.html>

Česko, 2023. *Evropská unie* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/czechia_cs

Polsko, 2023. *Evropská unie* [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/poland_cs

Polsko, 2022. *BusinessINFO.cz* [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z:

<https://www.businessinfo.cz/navody/polsko-souhrnna-teritorialni-informace/2/>

HDP 2010, vývoj hdp v ČR, 2011. *Kurzycz* [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/hdp/2010/>

HDP 2012, vývoj hdp v ČR, 2013. *Kurzycz* [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/hdp/2012/>

Czech Republic Unemployment rate 1991-2023. *Macrotrends* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/CZE/czech-republic/unemployment-rate>

O České republice. *PRAŽSKÝ HRAD* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/o-ceske-republice>

Vývoj ekonomiky České republiky v roce 2012, 2013. *ČSÚ* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549921/110912q4a01.pdf/9bf7ff3e-52a4-45bf-870a-801998a911f9?version=1.0>

Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let, 2023. *ČSÚ* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-B&z=T&f=TABULKA&skupId=426&katalog=30853&pvo=ZAM01-B&str=v467&u=v413__VUZEMI__97__19#w=

BIČÁKOVÁ, Alena a Klára KALÍŠKOVÁ, 2015. Od mateřství k nezaměstnanosti: Postavení žen s malými dětmi na trhu práce. *IDEA* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://genderstudies.cz/download/IDEA_Studie_8_2015_Od_materstvi_k_nezamestnanosti.pdf

STOLARCZYK, Piotr a Aleksander LASZEK, 2012. Socially Just, Sustainable and Dynamic Growth for a Good Society: A Case Study for Poland. *FRIEDRICH EBERT STIFTUNG* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/seoul/09574.pdf>

LEWANDOWSKI, Piotr a Iga MAGDA, 2018. The labor market in Poland, 2000-2016. *ECONSTOR* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/177803/1/iza-wol-426.pdf>

Registered unemployment rate in Poland from 2008 to 2021, by voivodeshipRegistered unemployment rate in Poland from 2008 to 2021, by voivodeship, 2023. *Statista* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/962305/poland-unemployment-rate-by-province/>

GAJEWSKI, Pawel, 2015. Labour Market Measures in Poland 2008–13: The Crisis and Beyond. *ILO* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---inst/documents/publication/wcms_449932.pdf

MAŠKOVÁ, Dagmar, 2010. Příčina nezaměstnanosti a možnosti jejího řešení. *Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/12321/mašková_2010_bp.pdf?sequence=1

Closing the Gender Gap: Act Now. *OECD* [online]. 2012 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/gender/Closing%20the%20Gender%20Gap%20-%20Poland%20FINAL.pdf>

BAUDYŠOVÁ, Petra, 2012. Analýza faktorů determinujících vývoj nezaměstnanosti Visegrádské čtyřky v letech 2004 až 2011. *Technická univerzita v Liberci* [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/12273/mgr_23589.pdf?sequence=1

Všeobecné info o České republice, 2023. *Czregion* [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.czregion.cz/vseobecne-info>